

repertoár malé scény

řináší v 11. č. (ročník 2 - 1964) mj. dramolet

Miodraga Pavloviće Bdění, komedii Jerzyho Afanasjewa

Olař Bařtipán a písničky z filmového muzikálu Starci na chmelu

Na první i této straně obálky snímky z filmového muzikálu STARCI NA CHMELU, který podle námětu Vratislava Blažka natočil režisér Ladislav Rychman. — Foto: J. Janoušek a K. Ješátko

ŽIVOT JE KOLOTOČ

Píseň z filmového muzikálu Starci na chmelu
Hudba: Jiří Bažant, Jiří Malásek, Vlastimil Hála
Text: Vratislav Blažek

Slow Rock-Calypso tempo

The musical score is written on ten staves. The first staff begins with the tempo marking 'Slow Rock-Calypso tempo'. The melody is in treble clef with a key signature of one sharp (F#). Chords are indicated by letters above the staff: Emi, C7, Emi, H9, Emi, H7, Emi, H7. The lyrics are written below the staves. The score includes various musical notations such as rests, eighth notes, and a double bar line. The lyrics are in Czech and describe the cycle of life and aging.

Život je ko-lo-toč kolikrát s tebou točí
že a- ni nevíš proč jen vy-va-luješ o-či člověk si nasko-čí
a ne-ví kam to je-de a žádnéj průvodčí to ří-ci ne-do-ve-de
je marný snaže-ní všech co dáva jí ra-dy vy sami vá-že-ní ne-
ví- te proč jstetady. Vždyt je to prostinké
jen pro chytrého ar-ci dospělí dětinští a dítkajsou dnes starci
Moudrej se nermoutí a fiškus není štoura jsmezkrátka na pouti
která se večer bourá. Posad se do ká-či než ti tam
jinej vlez e hloupej at roztáčí a chytrák at se ve-ze. -

ŽALOPĚV NAD OSMI

V dešti té noci
s pytlek kradených králíků,
splihlé vlasy, košili rozepnutou, protože se dusil,
vyhýbaje se ulicím s lucernami,
nohy hned vpravo, hned vlevo, jen pod sebou ne
a s kilem bláta na každé,
škrábal se Inke do pankráckého kopce.
Kolotočové ruské kolo se mu točilo v hlavě
a na něm všechno:
sukně a křik holek, vejhazov z učení,
škrobená březnová neděle v Prokopském údolí,
kdy si opékali salám nad vlhkým ohněm,
měsíce melouchů, záskoků, dělání zdi ...
Ruské kolo se točilo, srdce se ozvalo jako gramofon od Matěje:
Zač stál život, když vedl sem, k téhle noci, králíkům,
do deště, bláta, na tenhle kopec, ve dvaceti letech,
to „vždycky tak tiché dítě“, jak říkala matka,
konec se mu zařezával do ruky,
králíci se mlátili na zádech jako pominutí,
každým krokem byl víc uštváný,
ruské kolo se točilo, strach přišel: kdyby, kdyby něco, tak řeknu,
že jsem si byl vypůjčit samce,
ne, že nesu samice od samců,
že jsem ...

Helmutovi šla od devíti karta,
ve čtvrtém boxu nahoře u Drahňovského,
(s Borisem Culbertssona proti sehranému manželskému páru),
odháněl každého, kdo přišel:
Běž, běž, ať nepřítáhneš smálu,
v jednu stál ve dveřích v Embassy, v kapse balík,
ale čajzli mu nového parkra, kterým psal kolonky; řekl:
Když vstaneš po třech hodinách od karet,
všechno se ti zhoupne v hlavě,
musíš se předklonit, aby ses nesložil,
je to jak ve snu, jak pod vodou, a do toho svítí
patnáct let staré slunce přes rameno,
dětská chvíle nad Robinsonem,
nějaká zahrada a mámina němčina.

M i l a n měl ten večer první rande s tou ...
bylo mu osmnáct, hotový Dean, chodil s manekýnou,
i stromy na Václaváku se za nimi otáčely,
fotografoval ji, pořád a pořád, do utejrání,
až brečela a potom znova se slzami na tvářích,
doma měl krabice snímků s místy a daty,
ale věrný jí nebyl,
ten večer měl první rande s tou ...
byl u ní v bytě,
zhasínali, rozsvěceli, zhasínali, umlouval ji,
rozpínal, svlékal, hladil ji, hladil ji, hladil,
miloval, líbal, bral do úst —
už se slyšel, jak se zas bude honit a chvástat ...

M a z e l stál u vrtačky, středy si naznačil křídovými křížky,
špony se kroutily, fialověly, prodlužovaly, potom fikaly kolem,
ten týden kroutil šestnáctky, oči měl malé jak polední kotě,
vracel se pozdě a vstával, když se kabát ještě houpal na věšáku.

A r n o š t se vrátil v devět rychlíkem do Prahy,
bublaninu a spravené košile hodil do koleje
a pak je celou noc hledal,
chodil z podniku do podniku,
z bytu do bytu, volal z budky,
bolely ho nohy,
neoklopil si klobouk, krempu měl plnou vody, teklo mu za krk,
pořád víc ho bolely nohy,
u viaduktu ho legitimovali, postával ve vchodech,
až skončil na nádraží Střed,
kde skončí k ránu každý, kdo bloudí nazdařbůh noční Prahou ...

V e n c a uslyšel pozdě, že motor na dvojku tluče,
zůstal s vozem viset na karlovarské silnici,
zdvíhl kapotu, déšť syčel na rozpáleném chladiči,
neměl gumák, klel, hledal po paměti ložiska,
když se k nim dostal, byla vylágrovaná,
na karlovarské silnici, plné deště, noci a tmy,
zatímco baterie slábla ...

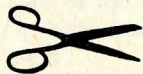
A g á t a se vracela taxíkem z módní přehlídky na Letné,
stírač pracoval,
stírač,
kašlala na zadním sedadle do tmavočerveného kapesníku jako vždycky,
stírač pracoval,
stírač,

taxikář měl řeči
a všechno, co bylo Agátě podobné ...

Z d e n ě k hrál partii šestého kola
s brejlatým jednatelem klubu Polákem,
potil se, předsedával na židli, hlavu vzepřenou v loktech,
račí uši žmoulal mezi prostředníkem a ukazováčkem,
varianty se spletly jako klubko zmijí,
ručička kopala zesponu praporek,
váhal,
nakonec oběť věže na h7 nepřijal,
a když mu brejlatý hlásil mat čtvrtým tahem,
kloktal vztekem hořkým jak hypermangan.

Bylo jich osm, každý jinde, Agáta nemocná
a někteří ještě chlapci,
a ono pršelo a pršelo, nepřestávalo ...

Uštvaného Inkeho tu noc lízli
s pytlek kradených králíků,
mluvil,
a za dva dny nevěděli jeden o druhém.

... Z PLAMENE

Z Á S A H Y

Dříve se v boji upíraly zraky všech na korouhve.
Dnes — na korouhvičky.

Ne každý **vedoucí** je **vědoucí** — v tom je háček!

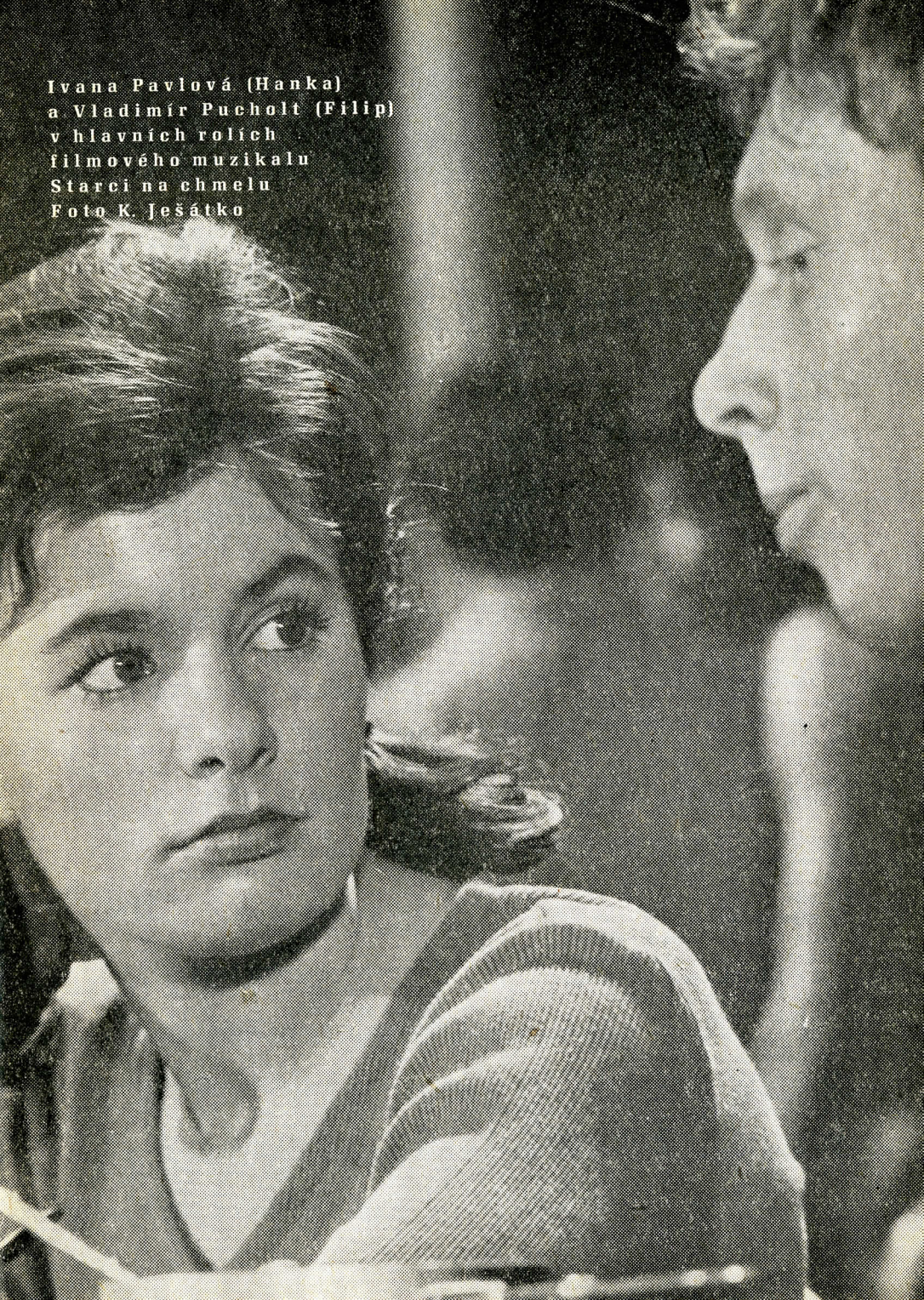
Člověk si zvykne i na šibenici — stane-li se katem.

To, co řekne politik několikahodinovou řečí, to řekne aforista několika slovy.
Honoráře jsou úměrné.

Vůbec netoužím smát se nejlíp.
Mohlo by to být naposled.

(Karel Trinkewitz)

Ivana Pavlová (Hanka)
a Vladimír Pucholt (Filip)
v hlavních rolích
filmového muzikálu
Starci na chmelu
Foto K. Ješátko

OLDŘICH WENZL

NIKDY JSEM NEBYL
PROTI VÁM
JEN MĚ MRZELO
ŽE SE STÁLE SNAŽÍTE
VYVOLÁVATI MĚ JMÉNEM

Začaly taneční
Nehlásil jsem se do nich
Začaly májové
Přestal jsem ministrovat
Začaly hony
Chtěl jsem se zastřelit
Přestal jsem kouřit

Urazili se básníci

CO SI BUDEME ZALHÁVAT

Stanul jsem na vysoké hoře
Se závaším v ruce
Kolem rozsvěcovali pochodně
Hloupé veверky seskákaly se stromů
Do cesty rozsvíceným automobilům
Ale vše náhle zmizelo
Helikoptéry ztratily význam
A slavnost růžencová se nekonala

Připojil jsem dobrovolně svůj podpis
Na listinu delikventů
Protože nemám rád riziko
Protože chci jít sám
Do zapomenuté ohrady
Kde bydlili dva staří mládenci
Ale teď je tam dětské koupaliště
Mají k použití dva barevné míče
A špendlíčky prvé jakosti
Mají tam prostě vše
Ale já jim nezávidím
Když mám daleko více
Každému dobře poradím
Když mně už poradili lépe
Jsem velikým dlužníkem
Ale jen ode mne nechťějte peníze
Ty utratím sám a rychle

OVOCNÍ MILENCI

Přečasto jsem je vídal
Procházet asymetrií červánků
Jak se k sobě klonili jak narcis k narcisu

Jejich ruce hořely
Pěti pětistopečnými ohni

Tak šli vždy zcela mlčíce
Jednou a touže cestou

Odpověď paletě květů
A odpověď palety květů
Její oči uschlé jahodoví
Sbírá rozházené mečiky
Její chůze závrat
V tichu květin
Veliká dobrodružství
Její myšlenky tiše padající listy
Zpívá hlasem duhovek
Odcházíš odcházíš
Ztrácíš se
Zbytečně jsem tedy milovala

Odpověď paletě květů
A odpověď palety květů
Její oči uschlé jahodoví
Sbírá rozházené mečiky
Jeho chůze monogram
Podzimní noci mládí
Tiše padající listy
Jeho staré téměř zapomenuté
vzpomínky

Volá je jmény houslí
Nikdy se neusměje

Až projdou asymetrií červánků
Ovocní milenci
Stanou se stíny
Kolorovanými stíny mého stínu

OLDŘICH WENZL

ŽIVÁ ULICE VŠUDE KOLEM
JE PLNO MALÝCH DÍTEK

Býk na střeše muzea
Ztratil výmluvný jazyk a talíře
Jako jiní býci
Stožáry

Slzel jsem dlouho
Jako medvídek na dětském Barrandově
Hlupák slzel jsem
A kdo teď zapláče
Jedem hrušky
Teď když zhasínají lampy

Já však jediné miluji
Ticho
Kde jsem poznal dvě ženy
Seděly, tváří obráceny k slunci a ke mně
Prý nevyhledávají opuštěné muže
A já přec tak zcela opuštěn
Oči plné slz a pláče
Začal jsem ihned vyhrávat na obrovský
trombon

A pozval jsem všechny ženy
V několika vteřinách
Chtěly abych hrál

Ale ani velebný pán dvakrát nekáže

VYZNÁNÍ

Nevyhrávám na roh
A nezačínám lovit ryby
Nejsem smutný ani veselý
Telegrafní tyče se mi naklonily
Ale já nemohu vstát
A nejsem nešťastný
Milenci jsou na tom hůř
Nemohou si to dopovědět
A musí se dlouho loučit

Kam dát ruce
Kam dát tváře
Na potlesk nečekám
Co chci říci
Řeknu
A nikdo mě nehubeje
Nežiji v sedmém nebi
Ale taky nejsem nešťastný
Když mě neopustíte
Staří i noví přátelé
Vaše podoby jsou i mojí podobou
V rozsvícených obrazech vidím vaše oči
A chci vám vyběhnouti vstříc

Kéž se mi to jednou podaří

... Z TVÁŘE

ÚVAHY A MEDITACE

Jakmile jednou přijmeme zlo, nežádá již, abychom mu věřili.

Teoreticky existuje dokonalá možnost štěstí: věřit v nezničitelné v sobě a nepítit se po něm.

Starosti, na jejichž tíhu se vymlouvá vyvolený před utlačovaným, jsou právě starosti o zachování vyvolenosti.

(Franz Kafka; přeložil Rio Preisner)

B D Ě

MIODRAG PAVLOVIČ

OSOBY: NĚKDO

1.

NĚKDO: Budeme stát u okna anebo spát?

ŽENA: Já budu stát u okna.

NĚKDO: Musíme si do zítřka odpočinout, víš, že neděle je pro nás nejnamáhavější den.

ŽENA: Stojím ráda u okna a poslouchám, co se děje.

NĚKDO: Stejně to budeš zítra číst všechno v novinách.

ŽENA: Já si v novinách jenom ověřuji to, co slyším, když stojím u okna. V tisku dokonce leccos vynechají.

NĚKDO: Tak co se teď děje?

ŽENA: Po celé ulici se zavírají dveře... A dál také... Víc než obvykle.

NĚKDO: Pokazí se počasí?

ŽENA: Mraky se hromadí, ale zítra bude jasno. Výlet se nám nezkazí. Chtěla bych, abychom vyrazili dřív, abychom si obsadili místo u velkých bříz.

NĚKDO: Je to nádherná, jít na výlet časně zjara, dokud ještě na polích nejsou ně-

kolikaměsíční odpadky a zrezivělé konzervy. Všecko je ještě po zimě čisté. I noviny, které najdeš na zemi, jsou čerstvé; skoro by se daly číst.

ŽENA: Podej mi zápalky, prosím tě. Chtěla bych si vykouřit ještě jednu cigaretu.

NĚKDO: Prosím, tady jsou. Co je s těmi sirkami? *(Žádná zápalka nechce vzplnout)*

ŽENA: Jsi nešikovný.

NĚKDO: Víš, že nejsem nešikovný. No tohle. Zkus to ty.

ŽENA: Co je s těmi sirkami?

NĚKDO: Zdá se, že jsou vlhké.

ŽENA: Ne, jsou úplně suché. Zdá se mi, že vzduch je velice vlhký.

NĚKDO: Tak raději zavři okno.

ŽENA: Zavřu. Jenom počkej, abych si ještě tohle poslechla do konce.

NĚKDO: Co je slyšet?

ŽENA: Debatu o tom, proč v jednom městě přestali stavět. Říkají, že prý jsou

N Í

D R A
M O
L E T

PŘELOŽIL
DUŠAN
KARPATSKÝ

ŽENA

NĚKDO JINÝ

domy zbytečné. A nějaká loď se potopila.

NĚKDO: Kde bylo tak špatné počasí?

ŽENA: Nebylo vůbec špatné počasí. Loď klidně plula, jenom moře začalo růst. Loď se snažila setrvat na svém místě. A moře ji prostě zaplavilo.

NĚKDO: Určitě nějaká porucha v zemské tíži.

ŽENA: To mě zbavuje jistoty. Radši zavřu okno. (*Zavírá okno*)

NĚKDO: Teď jsme doma.

ŽENA: A jak si zapálím cigaretu?

NĚKDO: Raději přestaň kouřit.

ŽENA: Bylo by od tebe hezké, kdybys nechal těch novin a našel mi nějaké jiné zápalky!

NĚKDO: Ne, chtěl bych vědět o všem, co se stane zítra, rozuměj: zítra jsme na výletě a nebyl bych v běhu věcí.

ŽENA: Ale jak můžeš vědět, co se stane zítra, když čteš noviny dnes?

NĚKDO: I mne to často udivovalo, ale je v tom nějaké pravidlo. Jako když posloucháš hudbu, cítíš někdy už napřed, jaký tón nebo akord teď přijde — stejně je to i s novinami. Někdy, když čtu večerní vydání, vím nazítří přesně, co najdu v ranním vydání. Jako kdyby se mi zdálo pokračování. Je to divné, co? Jenom se to nemá přerušovat. Čtení novin bystří nejen rozum, ale i schopnost tušení.

ŽENA: Já je čtu nerada. Zdají se mi stále stejné, anebo v nich objevují velice málo nového. Myslím si, že kdyby noviny vycházely častěji, nemohlo by v nich být opravdu nic nového. Protože nic podstatného se nemůže stát během řekněme jedné hodiny. Kdyby noviny vycházely častěji, žili bychom bez událostí. Možná, že tímto způsobem dosáhne lidský rod spokojenosti. Je třeba tisknout noviny, ve kterých by stálo: není nic nového. A aby se to opakovalo v co nejkratších intervalech. V tak malých intervalech,

v kterých se nic nového nemůže stát.
Pak bychom se uklidnili.
NĚKDO: Někdo zvoní.
ŽENA: Tak pozdě!

2.

NĚKDO: Náš souseď.
NĚKDO JINÝ (*vchází*): Nemáte náhodou zápalky?
ŽENA: Máme, ale nechťejí hořet. Zdá se, že je vlhký vzduch.
NĚKDO JINÝ: Na to jsem nepomyslel. Je to určitě kvůli vlhku. To znamená, že se pokazí počasí. Žádná škoda, výlet zítra stejně nebude.
NĚKDO: Zítra není výlet?
ŽENA: Proč není výlet?
NĚKDO JINÝ: Vy to nevíte? Ano, měl jsem vám to oznámit dřív. Ale všichni to už vědí.
ŽENA: Já jsem nic neslyšela, i když jsem pozorně poslouchala.
NĚKDO: Nenechalas mě dočíst noviny. Teď to vidíš: nic nevíme.
ŽENA: Tak o co tedy jde?
NĚKDO JINÝ: Je třeba dělat něco jiného. Já jsem se rozhodl, že na naší terase naseju břečťan. Nemáte náhodou semena břečťanu?
ŽENA: Nemáme.
NĚKDO: Víم určitě, že v domě nemáme žádná semena.
ŽENA: Nás nenapadlo něco sít nebo sázet.
NĚKDO JINÝ: Nejste žádná výjimka. Sháněl jsem ta semena po městě celé odpoledne, ale nemohl jsem je sehnat. Chtěl jsem se za rostlinami schovat před zvědavými pohledy.
NĚKDO: Možná, že se semena už navyrábějí.
ŽENA: Co to povídáš, semena se navyrábějí, semena rostou.
NĚKDO JINÝ: Já myslím, že nerostou. Když začne semeno růst, je to rostlina.
NĚKDO: Tak co tedy dělá semeno?
ŽENA: Zraje, pokud vím.
NĚKDO: To určitě! Plod zraje, a ne semeno. Semeno je v klidu. Semeno nic nedělá.

NĚKDO JINÝ: Ale kdo ho pak může mít?
NĚKDO: Nikdo. Buď je, anebo není. Rozhodně ale nemůže být ničím.
ŽENA: Zbývá jedině přesazování. Zítra si můžeme z výletu přinést nějaké rostliny a tady zasadit.
NĚKDO JINÝ: Už jsem vám řekl, že žádný výlet nebude. Neklamte se.
NĚKDO: Proč nebude?
NĚKDO JINÝ: Říkám vám, že nevím určitě. Nejde to. Je to vyloučeno.
ŽENA: Co se děje?
NĚKDO JINÝ: Přesně nevím. Ale mám velice spolehlivou zprávu od člověka, kterému absolutně věřím. Nestojí to ani za pokus.
NĚKDO: Co by to mohlo být? A mimoto, co máme celou tu dobu dělat? Co myslíte?
ŽENA: Bude to děsně dlouhý a nudný den. Mám strach, abych se za tu dobu nezbláznila.
NĚKDO JINÝ: Na ulici bude dost neznámých lidí. Já na vašem místě bych zítra ani nechodil ven. Jsem rád, že bydlím vysoko. Není vyloučeno, že dojde k něčemu krutému.
NĚKDO: Všecko mi to připadá nějak divně.
ŽENA: Něco slyším.
NĚKDO JINÝ: Já také. Prší. Tos myslela?
ŽENA: Prší, ano. Mnoho malých hlasů.
NĚKDO: Já jsem zrovna myslel na to, že bychom se měli jít aspoň na noc projít, když už zítra nikam nemůžeme.
ŽENA: Ráda se procházím v dešti.
NĚKDO JINÝ: Ale já vás prosím, abyste zůstali doma. Kdoví, není-li to jeden z důvodů, proč se zítra nemůže na výlet. Je to možná takový déšť, který se podobá katastrofě.
ŽENA: To je práce.
NĚKDO JINÝ: Teď si vzpomínám, že jsem na to byl upozorněn. Věřte mi jako příteli. Je skoro jisté, že bude potopa.
NĚKDO: Jak je to všechno zorganizované!
ŽENA: Tak nám řekněte, co se vlastně děje. Vy jste dobře informovaný. Je štěstí, že bydlíme ve stejném domě s vámi.
NĚKDO JINÝ: Když cigareta nechťěla hořet, polekal jsem se, jestli to už nezačalo. Už rozumíte?
NĚKDO: Ale copak si opravdu myslíte, že

dnes může být skutečná potopa, dnes, ve věku bez předsudků, bez pověr? Já myslím, že je to nemožné. Opravdu nemožné.

NĚKDO JINÝ: Proč by to bylo nemožné? Potopa je geofyzikální faktor. Je možná kdysi stejně jako nyní, jenomže dnes jsou pro ni jiná vysvětlení, pozitivní, vědecká, přesvědčivá.

NĚKDO: Jestli si opravdu myslíte, že je potopa i dnes možná, že dokonce i ve své fantazii můžeme uvěřit, že na zemi může náhle vzrůst množství vody, pak přece jen potopa nemá ten význam, jaký měla kdysi. Nikdo se neutopí. Vzpomeňte si na všechny lodě, které krouží světem. Každý člověk je Noe. A kolik lodí se dá ještě udělat v nejkratší lhůtě.

ŽENA: Musíme si koupit lístky. Pak se budu cítit v bezpečí.

NĚKDO JINÝ: Bojím se ale, že to všechno není tak jednoduché. Příroda dovede být lstivá. Když chce udělat potopu, tak ji udělá, bez ohledu na všechny naše lodě.

ŽENA: Chcete se něčeho napít?

NĚKDO JINÝ: Velmi rád.

NĚKDO: Nebylo by lepší nechat to až po potopě? Takhle jako bychom tomu nebezpečí dávali místo i uvnitř sebe samých.

NĚKDO JINÝ: Ale jestliže se mu tímto způsobem podrobíme, bude k nám snad vlídnější. Ale abych vám řekl všechno: bude to v každém případě mělká potopa. Tak mělká, že na ní nebudou moci plout lodě, a přece dost hluboká, aby se v ní člověk utopil.

NĚKDO: Mělká potopa! Jak dlouho to miní trvat? Chtěl bych být nemocný. Při zachraňování mají nemocní přednost. Anebo kdybych byl aspoň kuřák. V napjatých situacích vypadají kuřáci líp, snadněji se vyjadřují.

ŽENA: Já vím, jak to bude dlouho trvat. Až do té doby, dokud voda nestoupne a nestane se hlubokou. Pak lodě budou moci odrazit a my vystoupit ven.

NĚKDO JINÝ: Ale kam? Nebudou ani města, ani pole.

ŽENA: Což to půjde tak daleko? Já si opravdu nemyslím, že jsme si to zasloužili.

NĚKDO: Ani na chvíli jsem si nepomyslel, že jsem si to zasloužil. Člověk je očivid-

ně nevinný. Co jsou jeho malá cizoložství, sobectví a závisti ve srovnání s takovou potopou? Zlo, které člověk může způsobit, je vždycky malé. Jen příroda je velká ve zlu, a historie rovněž. A jednotlivý člověk je tady, aby byl trestán, dokonce i když je bez viny.

ŽENA: Kam se vrátíme, když odplujeme, ptám se, kam?

NĚKDO: Každá morálka je nesmyslná, nemá-li příroda svou morálku. Není tu žádná vzájemnost.

NĚKDO JINÝ: Nemusíme se vůbec vracet. Můžeme dokončit život na cestě.

ŽENA: A také se můžeme vrátit sem, do tohoto pokoje, ne? Tady není žádná potopa.

NĚKDO: Máš pravdu; jakkoliv roste nebezpečí, roste i to, co nás spasí.

ŽENA: Ale tento pokoj existoval i před potopou!

NĚKDO: Ano, ale tehdy nás nemohl spasit.

ŽENA: I ty máš pravdu. Čím je větší voda, tím větší je spása! Je třeba chtít, aby bylo co nejvíc vody. Takový obrat mě těší!

NĚKDO JINÝ: Nemluvte tak, to není dobré.

NĚKDO: Mám zatelefonovat, že chceme větší záplavu?

ŽENA: Ne, prosím tě. Já si stoupnu k oknu a budu mávat rukama. Řeknu, že chceme ještě víc. Jsem přesvědčena, že se to podaří. *(Otvírá okno)* Padej, dešti! Ať se na zem vyleje mnoho vody! Voláme tě!

NĚKDO *(do telefonu)*: Prosím vás, ať ještě stoupá... To je naše věc... Nejen proto... Jsou ještě jiné věci než výlet... po dešti bude svítit slunce... Bylo by dobře, kdyby ke stoupnutí vody přispěl i vodovod... ano, nařizují... Bez ohledu na to, kdo jsem...

ŽENA: Ne, prosím tě, ne, na vodovod ať nesahají. Vodovod musí být v pořádku.

NĚKDO *(k ženě)*: Proč?

ŽENA *(u okna)*: Dešti, ustaň! Nemůžeš je zabít! Ušetř je!

NĚKDO JINÝ: Chová se jako prorokyně!

ŽENA: Dešti, vrať se na nebe!

NĚKDO JINÝ: O koho se to tak stará? O krysy?

NĚKDO: Ženo, co je to s tebou?

ŽENA: Musím ti to připomínat? Tak chvíli počkej. Teď je nejdůležitější zastavit vodu. Všemi silami.

NEKDO JINÝ: Oč jde, proboha, tak mi to řekněte!

ŽENA: Ty jsi představitel státu, ty nesmíš všechno vědět.

NEKDO JINÝ: Nikomu nic neřeknu, věřte mi. Ani stát nesmí všechno říci. Ostatně, pod vodou se ztrácí hranice, takže ani moc neví, kam až sahá.

NEKDO: Teď jsem si vzpomněl, oč máš starost. O ty dole?

ŽENA: Jemu to mám říci také?

NEKDO: Myslím, že bys měla, určitě. Pokud není pozdě.

ŽENA: Pomůže jim?

NEKDO: Nevím. Ale když přijde potopa, má se říkat všechno.

NEKDO JINÝ: Co je to za tajnosti? Pověďte, jsem zvědavý. Jedna zajímavá historka může člověku vynahradit půl vyletu.

ŽENA: Je to ale tak smutná věc.

NEKDO: Byls někdy ve sklepě našeho domu?

NEKDO JINÝ: Byl.

NEKDO: Je velmi hluboký, že?

NEKDO JINÝ: Ano, vypadá jako nějaká poušť za soumraku.

ŽENA: Nezdálo se ti někdy, jako bys dole slyšel hlasy?

NEKDO JINÝ: Ano, když je ticho, tak jako by člověk slyšel hlasy. Myslel jsem si, že to byly zvlášť artikulované kočičí hlasy.

ŽENA: Ne, dole jsou živí lidé.

NEKDO JINÝ: To není možné! Dole nejsou žádné byty. Jinak by jich už určitě využili jinak. Ani není nikdo přihlášen. Konečně, nepamatuji se, že bych byl odtamtud viděl vycházet někoho neznámého. To všechno je vaše fantazie.

NEKDO: Oni odtamtud vůbec nevycházejí.

ŽENA: A vůbec tam nechťejí žít.

NEKDO JINÝ: Pokud vím, není už bytová krize tak strašná.

ŽENA: Ale to není kvůli krizi. Oni by ve skutečnosti nechťejí žít; chťejí by se obětovat, chťejí by, aby je někdo mučil a zabil. Ale nikdo to pro ně nechce udělat. Mučedníci už nejsou v módě — a mučitelé rovněž ne.

NEKDO JINÝ: Jak to, že jsem je tam dole neviděl? Pamatuji se, že je tam dřevo, sudy... nejsou v sudech?

ŽENA: Jsi blízko tajemství. Jsou tam opravdu sudy, které slouží jako vchod, ale musí se sestoupit ještě hlouběji. Pod naším sklepem je ještě jeden — v tom žiji.

NEKDO JINÝ: Čím se živí? Kyselým zelím? To by člověk nevěřil, jaké hlouposti lze ještě dnes slyšet! Poslyšte, nemáte horečku? Anebo jste se vylekali z toho, co přichází?

ŽENA: Myslím, že jsem klidnější než ty. Jediná věc, které se bojím, je to, aby je ta potopa nezabila. Proto jsem chťejla, aby déšť ustal. Jinak se utopí jako myši. Nezdá se ti, že už přší méně? Podívej se!

NEKDO JINÝ: Nač se mám dívat? Sama jsi říkala, že chťejí zemřít. Tak ať je po jejich.

NEKDO: Ano, mluvili jsme s nimi: chťejí by zemřít, ale tak, aby to mělo nějaký smysl, aby se stali mučedníky za tuto společnost, aby to bylo nezbytné. Raději by se obětovali člověku než náhodě.

NEKDO JINÝ: Co to znamená? Co vlastně dělají? Hrají si na čtyřicet mučedníků. Řekněte jim, prosím vás, že ta hra už zastarala. Zazdívat se do základů! Není válka. Promluvím s nimi, není-li pozdě. Ať vylezou z těch svých děr a ať dělají něco užitečného!

NEKDO: Jsou to podivní lidé. Snažili jsme se jim říci totéž, ale bez úspěchu. Zdá se, že se v městě nedovedou dobře orientovat. Chťejí trpět, strádat, a věří, že to někomu může prospět. A dřív, než pochopí, jak je to, co dělají, nesmyslné, opravdu vymřou.

NEKDO JINÝ: Proč jste jim neřekli, že práce je pro každého dost? Mohou pracovat, kde chťejí. Třeba, řekněme, na stavbách. Teď se tolik staví...

ŽENA: Obávám se, že by je to nudilo. Raději zpívají a křečovitě hrabou zem. Vyprávějí nám o měsíci, který je na dně jejich studny jasnější než na nebi. O svých kůžích, které jsou stále víc lesklé a žluté jako vosk, odolné a drahoceenné jako nádherná vazba.

NEKDO JINÝ: Je-li to skutečně tak, tak mne to děsí. To je osud! A nikdo je nepotřebuje? Ještě přší. Pojďme je zachránit!

NĚKDO: Pojdme, snad jsou přece jen ještě živi. Jsou ostatně zvyklí na vlhko. Věřím, že také dobře plavou. Co ty myslíš?

ŽENA: Já půjdu první, vypátrat... Mne se nebojí, protože mne znají. Hned vám dám vědět, co je.

NĚKDO: Vezmi si lampu.

NĚKDO JINÝ: Nesestupuj příliš hluboko. Je to nebezpečné.

3.

NĚKDO: Zjistil jsem, že jsem poslední dobou ztloustl. Snad je to dobře. Co myslíš? Jezdím hodně autem. Když bude hlad, přijde rezerva vhod.

NĚKDO JINÝ: Jestli to nebylo nějaké předznamenání toho, co se teď děje?

NĚKDO: Myslím, že to může být jenom dobré znamení. Dřív jsem nikdy nedokázal ztloustnout. Cítím, že teď je ze mne člověk. Zralejší, opravdový člověk.

NĚKDO JINÝ: Představ si, jestli se budeme muset nalodit do člunů, a ty jsi ztloustl a jsi těžký!

NĚKDO: Nejsem zas tak těžký! Co tě napadá. Myslíš, že se budeme muset zachraňovat v člunech?

NĚKDO JINÝ: Proč ne? V krajním případě bychom mohli využít automobilových motorů. Připevníme je k člunům a dokud bude benzin, nemusíme veslovat.

NĚKDO: S mým motorem není něco v pořádku. Nepovídal jsem ti to? Nevím, jestli mi k něčemu bude. Začal se v něm ozývat nějaký podivný zvuk. Jakmile přestanu přidávat plyn, začne v něm najednou něco hrát. Je příjemné to poslouchat, ale mám obavy. Motor by neměl hrát. Zdá se mi, že je to horší než nějaká obvyklá porucha, i když ještě nevím, v čem nebezpečí spočívá. Ptal jsem se dnes ráno nějakých mechaniků, ale neslyšeli o něčem podobném. A ty?

NĚKDO JINÝ: Zdá se mi, že ano. Víš, když jsem skládal řidičskou zkoušku, byl jsem velice důkladný. Přečetl jsem moře literatury, dokonce i nějaké knihy ze středověku. Myslel jsem si, že to všechno má dobrý řidič znát.

NĚKDO: Ale středověk? Nač jsi to potřeboval?

NĚKDO JINÝ: Víš, to bylo v souvislosti s automobilovými nehodami. A nehody jsou nehody. A ve středověku toho o nehodách, neštěstích a morech věděli hodně. Byli to ohromní zbabělci; ve dne v noci mysleli na to, co je potřetí. A já jsem byl zrovna takový, když jsem začal jezdit. A pamatuji se, že jsem někde četl o únavě kovu. Myslím si, že to tvoje hraní s tím souvisí.

NĚKDO: Jak?

NĚKDO JINÝ: Zdá se mi to přirozené. I kov toho už někdy má dost. Člověk toho po něm moc chce a všechno leží na kovu. Není divu, že nastane úlava.

NĚKDO: No, tomu bych rozuměl, ale odkud se tedy bere ta hudba?

NĚKDO JINÝ: Možná, že tam máš vestavěné zařízení, které signalizuje, kdy dochází k takovému momentu, a to tě teď upozorňuje.

NĚKDO: To znamená, že mele z posledního?

NĚKDO JINÝ: Zřejmě kov sám vydává ty krásné zvuky, aby tě upozornil: obrať se k umění, včas, už jsi dost seděl za volantem! Co myslíš?

NĚKDO: Rád bych ho spravil.

NĚKDO JINÝ: Já bych ho nechal odpočinout. Rozmontuj ho na díly, aby si byl jist, že nějakou dobu nikam nepojede, a abys ho zainteresoval na tom, aby byl znovu autem — ať si to přeje.

NĚKDO: Já bych měl také zapomenout na auto. Vidíš, každou chvíli se na ně stočí řeč. I auto samo už to musí otravovat. Dokonce se mi o něm zdá. Představ si, jak to může vědět? Vidím je, jak jede někde vysoko po vzdušných prostorech, přes nějaké křišťálové hory.

NĚKDO JINÝ: Pokus se změnit i sny.

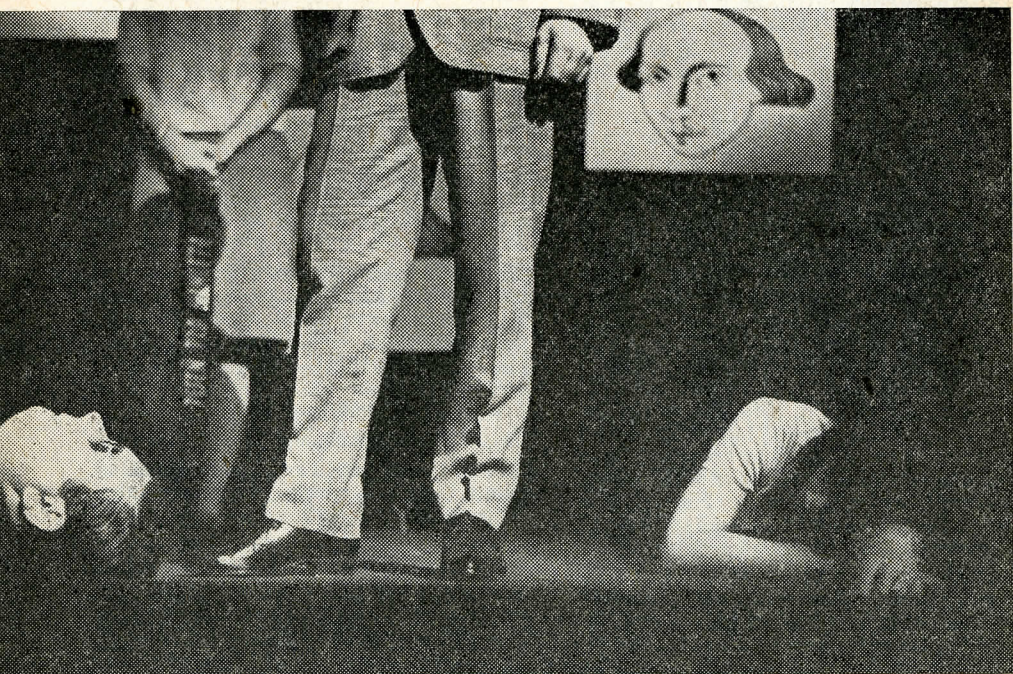
NĚKDO: Sotva jsem vyrostl, tak abych se měnil. Copak to všechno, co jsem dělal a co jsem chtěl, nemělo cenu?

NĚKDO JINÝ: Ale ne. Máš skvělou ženu. To je tvůj opravdový úspěch. Je velice schopná a krásná.

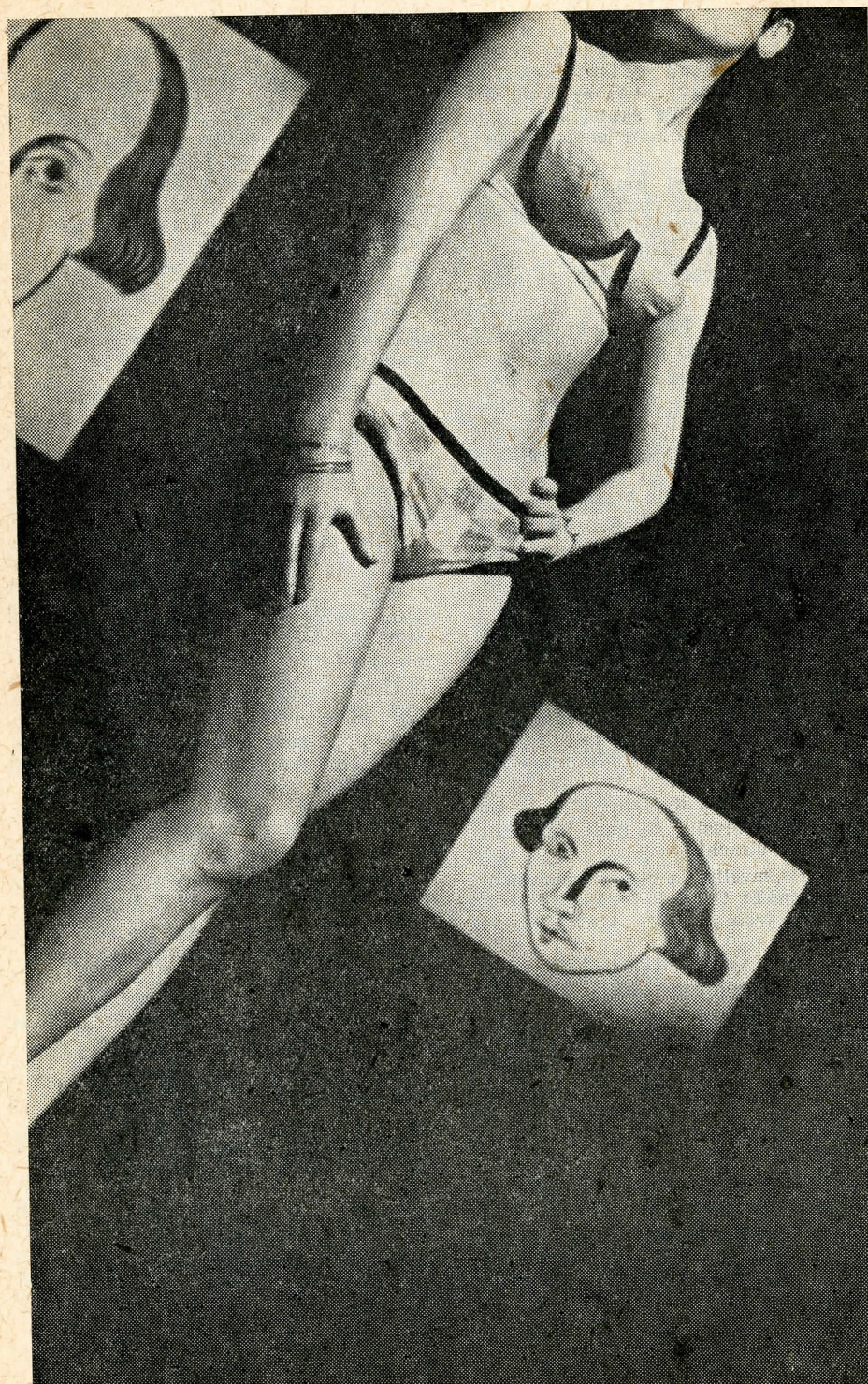
NĚKDO: Dost o tom. Víím, že ona je tvoje slabost. Vidíš, jak je podnikavá. Myslím na všechno, i na to nejhorší. Někdy je trochu nudná, ale to je proto, že se sama

Snímky Jiřího Červeného z literárního kabaretu TĚ PICK SHAKESPEARE, který napsal J. R. Pick s kolektivem autorů a uvádí pražské divadlo PARAVAN

TĚ PICK SHAKESPEARE

nudí. Oba jsme si vědomi toho, že její schopnosti přesahují její život. Někdy se stydím. Ale každý z nás by mohl být něco víc, než je. Ve skutečnosti je to ale nemožné. Země není jenom pro nejvyšší povolání...

NEKDO JINÝ: Slyšel jsem nedávno, že má docela zajímavé zaměstnání. Nevím, jestli ti o tom vykládala, ale to, co ti řeknu, je naprosto jisté.

NEKDO: Ty víš vždycky něco, co nikdo jiný neví.

NEKDO JINÝ: Ale měl jsem pravdu, ne?

NEKDO: Ano, ale co je to?

NEKDO JINÝ: Netrklo tě, jak se stará o ty lidi, kteří jsou zavření tam dole? Jak ví všechno, co kdo dělá a co mluví?

NEKDO: Má dobrou paměť. Pamatuje si fyzionomie.

NEKDO JINÝ: A není to hrozné?

NEKDO: Nevím, co je na tom hrozného?

NEKDO JINÝ: Ale přece to, že pracuje pro policii! I když vím, že ta instituce musí také existovat, přece jen: žena, a ještě k tomu tvoje žena... Představ si to!

NEKDO: Jsi si tím jist?

NEKDO JINÝ: Naprosto.

NEKDO: Tím líp! Doufám, že o mně mluví jenom dobře. Jsem přesvědčen, že mě miluje. I když mi tohle nesvěřila. Ale to ani nesmí svěřit, že, jinak by ji potrestali. Myslím, že takhle je to dobré.

NEKDO JINÝ: Myslíš, že není třeba mít ani trochu strach?

NEKDO: Ne, myslím, že takhle jsme všichni bezpečnější. Ostatně, proč se ty vzrušuješ? Na tebe je každý krátký, ty jsi sám moc.

NEKDO JINÝ: Já jsem byl moc, před potopou, a kdo teď má moc, ptám se tě? Snad už jen ona!

NEKDO: Tady je! Už jde. Pozor na jazyk.

4.

NEKDO: Povídej, co bylo. Co dělají ti dole? Plavou? Nastydli?

ŽENA: Přišla jsem pozdě. Je konec, voda pronikla do sklepa.

NEKDO: Myslíš, že jsou mrtví?

ŽENA: Vím určitě, že jsou mrtví.

NEKDO JINÝ: Mluvila jsi s nimi?

ŽENA: Ne, ale viděla jsem dole vodu. Voda byla celá vzrušená, jenomže s tou odpornou prací ještě nebyla úplně hotová. Nevím, jestli jí šlo právě o tento zločin. Viděla jsem, jak po ní plavou stříbrné šupinky. Udělalo se mi zle. Jako by byl dole někdo oškraboval ryby.

NEKDO: Určitě o tom budou zítra psát noviny.

NEKDO JINÝ: Pochop, že zítra žádné noviny nebudou.

NEKDO: Tak kdo o tom bude psát?

NEKDO JINÝ: Jsem si jist, že o tom nebude psát nikdo.

NEKDO: Pak to znamená, že se to ani nestalo.

NEKDO JINÝ: A tvoje žena je přece smutná, jako by se bylo opravdu něco stalo.

NEKDO: To tak ženám někdy přijde. Co ti je, proč jsi tak zamyšlená? Řekni!

ŽENA: Teď se mi tak zdá, jako by to byly moje děti. Mrtví ve mně vyvolávají mateřské city.

NEKDO: A co se ti zdálo předtím, dokud ještě nebyli mrtví?

ŽENA: Dřív jsem se o ně starala nějak jinak. Jako by to byli moji chovanci, jako bych je měla něčemu naučit, a kdybych byla měla víc času, byla bych na ně bývala velice přísná.

NEKDO: Já se starám o naše břízy. Co je s nimi? Jsou už pod vodou a pod bahnem? Anebo ještě vidíš slunce?

ŽENA: Je noc! Slunce není.

NEKDO: Pro mne je slunce všechno, co je vidět.

NEKDO JINÝ: Víte, co vidím? Přestalo pršet.

ŽENA: To je strašné. Toho jsem se bála!

NEKDO JINÝ: Nechápu, co je na tom strašného, vážně!

ŽENA: Jak nechápeš? Oni chtěli zemřít za něco velikého, třeba i za velkou potopu, a tohle byl déšť, který trval hodinu.

NEKDO JINÝ: Ale oni o tom nic nevědí — oni pravděpodobně zemřeli s myšlenkou, že jejich obět je velkolepá.

NĚKDO: Snad je velkolepá, i když je nepotřebná.

NĚKDO JINÝ: Ostatně, nikdo nám neřekl, že to tímhle všechno končí. Myslím si, že déšť ustal, protože už nemá, s čím by hnul. Jsem velmi dojat. Dejte mi cigaretu.

NĚKDO: Prosím.

ŽENA: Mně také, prosím tě.

NĚKDO JINÝ: Podívejte, plamen zase hoří.

NĚKDO: Vzduch vyschl. Tak rychle.

NĚKDO JINÝ: Vzduch vyschl jako mumie.

ŽENA: Ráda bych věděla, jak se doopravdy cítili.

NĚKDO: Stoupni si k oknu a poslouvej. Možná je uslyšíš jít.

(Žena otvárá okno a naslouchá)

NĚKDO JINÝ: Jdu. Jdu se podívat, jak velká je u mne škoda.

NĚKDO: Škoda není velká.

NĚKDO JINÝ: Jak to myslíš?

NĚKDO: Vůbec není velká škoda. Jak změříš škodu? Všechna měřítka jsou pod vodou. Co by ses vzrušoval? Nikdo nám nic neoznámí, jenom zničehožnic pošlou potopu. Jen uvaž, jaké je to jednání! Zřejmě nemáme žádnou cenu. Pro nikoho nemáme žádnou cenu.

NĚKDO JINÝ: To neznamená, že když trpíme, že nemáme žádnou cenu. Ostatně, pojďme se podívat, není-li oknem slyšet nějaký vzkaz.

ŽENA: Není slyšet nic, naprosto nic.

NĚKDO JINÝ: Co myslíte pod tím „naprosto nic“?

ŽENA: Někdy, když je ticho, zdá se mi, jako by na obzoru stála nějaká ústa, která se jen tak tak neotevřou, aby něco řekla. Ale teď tam ani ta ústa nejsou.

NĚKDO JINÝ: Ještě stále existují nějaká ústa: naše.

NĚKDO: Naše ústa v jednom pokoji. Jestli nás někdo slyší, může nás přijít vyhladit. Raději mlčme.

NĚKDO JINÝ: Proto také jdu. Jdu nahoru, jsem zvědavý. Cítím, že v mém pokoji je něco nového.

NĚKDO: Nazdar. Když se neuvídíme, prosím tě, zapomeň na nás.

NĚKDO JINÝ: Zapomenu na vás. Na shledanou.

5.

ŽENA: Chtěla bych nějak uctít jejich památku.

NĚKDO: Znalas někoho z nich víc?

ŽENA: Ano. Myslím, že někteří z nich vycházeli tajně na ulici. Jeden ke mně přistoupil na nádraží. Byl tak jemný. Dvořil se mi a bylo jasné, že se cítí bezmocný a že u mne hledá ochranu.

NĚKDO: Co jste dělali pak?

ŽENA: Přešli jsme přes most. Co kdybychom si zazpívali?

NĚKDO: Tos mu řekla?

ŽENA: Ne, to řekl on mně. Co kdybychom si zazpívali, to se teď ptám já tebe. Abychom zazpívali jim, jim mrtvým.

NĚKDO: Nikdy jsem rád nezpíval. Otravuje mě i zpívání v moderních hrách.

ŽENA: Co bys raději dělal?

NĚKDO: Raději bych recitoval.

ŽENA: To je tak staromódní. Nejsi, doufám, na obecné škole?

NĚKDO: Co mohu dělat, přiznám se ti, že do toho mám chuť. Už se nestydím.

ŽENA: Ale, prosím tě, neobracej se na ně jako na živé, když nejsou živí.

NĚKDO:

Avšak je drzost říci jim, že jsou mrtví, když to oni sami až příliš dobře vědí. Nemluv o provazu v domě oběšencově, nemluv o něm ani v domě toho, kdo bude oběšen,

tedy ani v našem domě, ani v kterémkoli jiném.

Neboť obracet se na mrtvé znamená, že ty sám si představuješ, že jsi živý, což je neodpuštělná ješitnost a hotové urknutí za života i po něm.

ŽENA: Ano, i mně jsi kdysi recitoval. Měl by ses k nim obrátit nějak důvěrněji, tvářil v tvář.

NĚKDO: Ale kde jsou?

ŽENA: Vždyť víš, dole.

NĚKDO: Kterým směrem při pohledu odtud?

ŽENA: Tady, pod tímhle křeslem, pak kolem lampy, a tam, pod naším polštářem.

NĚKDO: Pojď, uklidíme všechny ty věci, aby s námi měli lepší spojení. Musíme ten prostor vyčistit.

ŽENA: Tak, odsuneme křeslo. Nemá smysl, abychom jim seděli nad hlavou.

NEKDO: Přestěhujeme i postel. Proč máme spát na hřbitově.

ŽENA: Ale lampu necháme, ať svítí.

NEKDO: To je dobré. Přidal bych sem nějaké znamení, jako na křižovatce.

ŽENA: Křižovatka v pokoji? To je přece jen směšné.

NEKDO: Abychom věděli, kde je. Jsi si jista, že jsou někde tady, v tom prostoru, který jsme uvolnili?

ŽENA: Jsem si jista, že jsou tady. (*Hladí podlahu*) Och, jak je mi jich líto.

NEKDO: Proč je hladíš?

ŽENA: Hladím jen podlahu, která je nad nimi. Zkus to i ty. Bude nám lehčeji. Chudáčci moji malí.

NEKDO: Jak jsi jen přišla na to, abych hladil parkety?

ŽENA: Musíš přece pro ně něco udělat. Proč jsi takový sobec.

NEKDO: Nejsem sobec, ale hnusí se mi to. Zdá se mi, jako bych hladil malé dřevěné mrtvolky.

ŽENA: Podej mi ruku. Takhle to udělej. No?

NEKDO: Není to tak špatné. Snad si zvyknu. Poslouchej, pojďme to dělat každý večer. Nebylo by to lidské?

ŽENA: Přece jenom bys jim měl něco povídat. Jinak to vypadá, jako bys hladil kočky.

NEKDO:

Co vám mám říci, milí přátelé?
 Že jste zemřeli v okamžiku,
 kdy je vše skončeno
 a nikdo už není naživu,
 takže ani vy nejste skutečně mrtví.
 Nezní vám to útěšně,
 jako vzkříšení?
 Chtěl bych, aby mne někdo těšil
 takovou útěchou, až budu mrtev.
 Co, to zní jako lež,
 ale vy víte, že veškerá smrt
 není ve skutečnosti smrt,
 je to jen pošinutí
 dosavadního základu skutečnosti
 a při tom pošinutí jste nic neztratili.
 Jedině, kdyby se ještě mohla vrátit láska,
 podobal by se váš stav více smrti,
 ale toho se zdrží živí jakož i mrtví
 kvůli šedivému vzájemnému smíření.

6.

ŽENA: Jak se tetelí blahem. Cítím je pod rukou.

NEKDO: Opravdu? Kde? Ukaž!

ŽENA: Byla bych ráda, kdyby věděli, jak jsme upřímní. My se skutečně odřikáme lásky.

NEKDO: Ale kdybychom byli docela upřímní, přiznali bychom se jim, že nás to stojí velmi mnoho.

ŽENA: Bylo by to hrozně kruté vůči nim, kdybychom i jen pomysleli na lásku.

NEKDO: Myslím, že vůbec nevěříš, že je teď láska možná. Zrovna jako já.

ŽENA: Ach, snad bych i věřila, kdyby se dalo někam jít. Kdyby byly nějaké vyhlídky v čase. Takhle nás nic netáhne kupředu. A copak se dá milovat nazpět?

NEKDO: Ó, pojd', ať tě políbím. Je mi milé, že se zase shodujeme v názorech.

ŽENA: Myslím, že dokonce ani polibek není možný. Je třeba, abychom ještě chvíli seděli a rozmlouvali, dokud slova nezmezí s našich rtů.

NEKDO: Zítřka je všude zavřeno. I hřbitovy jsou zavřené. Nedá se jim uspořádat ani důstojný pohřeb. Noviny už nejsou. Děti zmizely, odešly někam nazpět.

ŽENA: Všecko je najednou přeorganizováno na nudu. My jsme její svědci.

NEKDO: Jak jsem tě mohl milovat? Ne tebe, tobě nic nevyčítám, ale ty směšné údy. Pytle našich těl. Jak jsem mohl myslet na lásku s takovým tělem, jaké mám?

ŽENA: Štěstí, že je tma, že se dobře nevidíme. Nemohu tě vidět zдалky, to by bylo ještě směšnější. Představ si: moje láska v dálce! A pak: moje láska nablízku! To jsou výmysly! Nač jsme to vůbec potřebovali?

NEKDO: Byl bych raději dešťovou kapkou než člověkem. Kapky tak krásně zazvoní na čelo.

ŽENA: Vždycky jsem ráda četla, ale nikdy jsem na to neměla dost času.

NEKDO: Vždycky jsi usnula při první stránce.

ŽENA: Ale jakým právem mám držet knihu v ruce? Řekl jsi, že je třeba nechat knihu žít jejich životem?

NĚKDO: Jednoduše řečeno: mrtvý člověk se nepotřebuje ani rozmnožovat ani číst.

ŽENA: Myslíš, že jsme skutečně mrtví?

NĚKDO: Předpokládám to, ale je to těžké dokázat, protože jsme ztratili jakýkoli vztah k smrti tehdy, když jsme přestali být živi.

ŽENA: Proč jsme se klamali, že budou věci vypadat jinak? Proč jsme se nepřipravovali na tento okamžik? Kdybychom se byli připravovali, snad bychom se v tom teď lépe vyznali!

NĚKDO: Tohle jsem si přece jen nedovedl představit. Že si nebudu přát dotknout se tě! Že se mi bude zdát ošklivé, zbytečné, že vůbec mám ruce! Jak se na to může někdo připravit.

ŽENA: Přirozenost už neexistuje, že?

NĚKDO: Ale neexistuje už ani nic nepřirozeného.

ŽENA: Přece jen bych ráda někam odešla.

NĚKDO: I toto přání je zbytečné. Už jsme někam odešli.

ŽENA: Ó, ty mě zase začínáš překvapovat! A kam myslíš, že jsme odešli?

NĚKDO: Nevím. Jednoduše myslím, že jsme se vzdálili.

ŽENA: Snad bychom se v té vzdálenosti mohli obejmut?

NĚKDO: Ale já se stydím. Podívej se do okna.

ŽENA: Zase nějaké světlo.

NĚKDO: Proč si nestoupneš k oknu? Býval to tvůj zvyk!

ŽENA: Teď mi ten zvyk připadá tak smutný. V tom tichu. Hlasy přicházejí jenom zevnitř.

NĚKDO: Nebudeš se zlobit, když budu jíst tohle jablko?

ŽENA: Děláš to každé ráno. Ale nespleť se. Myslím, že přece jen není ráno. Dávej pozor.

NĚKDO: Proč nejdeš k oknu? Chci tě vidět orámovanou světlem.

ŽENA: Neslyším tě dobře.

NĚKDO *(ukazuje rukou. Ona je už poblíž okna)*: Otevři okno.

ŽENA: Co řeknou ti dole? Co na to řeknou?

NĚKDO: Otevři okno. Prosím tě. Cítím, že je třeba je otevřít.

ŽENA *(otvírá okno)*: Hlasy! Zase se mluví! Něco se děje!

NĚKDO: Co říkají? Co?

ŽENA: Vždyť to jsou oni.

NĚKDO: Kteří oni?

ŽENA: Ti, kterým jsi recitoval. Teď oni mluví k nám.

NĚKDO: Copak se neutopili?

ŽENA: Děkují nám za něhu.

NĚKDO: To znamená, že vyšli ven včas.

ŽENA:

Dnes v noci jsme vyšli do světa.

Odvedli jsme vodu její vlastní cestou.

Postavili jsme domy na jejich místo.

Chceme hodně mluvit,

jako děti, které právě objevily krásu řeči.

Kde se dá v tomto městě dobře obědvat?

Kde jsou krásné dívky?

Od nynějška se o sebe budeme muset starat sami.

Tvoje uši jsou skvělé;

slyšíš, co ti říkáme:

Tvoje ústa, která vyslovují naše slova.

Neříkejte, že láska už není možná.

Bude-li třeba, pošleme vám ještě světlo.

NĚKDO: To je nádhera, jako nějaká hymna v rozhlase.

ŽENA: No tak, nebylo to tak hrozné.

NĚKDO: Oni řekli svoje slovo. Chtěli zemřít, ale přece jen jim nejvíc záleželo na životě. Ale tys vyslovovala jejich slova. Rád bych teď slyšel tvoje. Co si o tom všem myslíš?

ŽENA: Když někdo vyslovuje cizí slova jako svá vlastní, pak ho jeho slova už nezajímají. Ale jinak bych chtěla říci něco krásného jako dlouhatánský, upřímný dobrý den. Ale styděla bych se za sentimentalitu.

NĚKDO: Studem začal náš pozemský život. Studem snad i končí.

ŽENA: Naši milí potomci...

NĚKDO: Skvělé!

ŽENA: Strašně hloupé. Jsem syta slov. Slova mají smysl jen ve tmě. Když se objeví světlo, když svítá, pak vidíš, že světlo mluví lépe než my.

NĚKDO: Vždyť ty prohlásíš i světlo za katastrofu. Naši milí potomci, zhasněte světlo!

ŽENA: Ne, ne, s tím není radno žertovat! Viděli jsme, jak beznadějně mluvili ve tmě.

NĚKDO: Chtěl bych se dotknout světla, dost jsme dnes v noci sahalí na mrtvé.

ŽENA: Jdi k oknu a vztáhni ruku ven.

NĚKDO: Ne, to se dělá jinak. Stůj klidně na místě. *(Dotýká se prsty její tváře)*

ŽENA: Co jsi to udělal?

NĚKDO: Dotkl jsem se světla na tvé tváři. Tady je skutečně hmatatelné.

ŽENA: Ne, tys mne políbil.

NĚKDO: A jak se po tom cítíš?

ŽENA: Jako kdybychom odešli mezi břízy.

NĚKDO: Ano, otevřely se nějaké dveře a já jsem těmi dveřmi viděl, jak zase rostou rostliny.

ŽENA: Vrátime věci zase na jejich místo?

MIODRAG PAVLOVIĆ

se narodil roku 1928, vystudoval medicínu a nyní pracuje jako nakladatelský redaktor v Bělehradě. Do literatury vstoupil roku 1952 básnickou knihou 87 básní, která ihned vzbudila velkou pozornost a polemiky, protože svou vyhraněnou obsahovou i formální moderností byla závažným slovem v tehdejší úsilí jugoslávské literatury definitivně skoncovat s utilitaristickým, jednostranným pojetím funkce umění v socialistické společnosti. Myšlenková nekonvenčnost, pronikavá myšlenková síla, moderní výrazová preciznost a sevřenost vyznačují pak celé další Pavlovičovo dílo, do něhož kromě debutu patří ještě tři básnické knihy: Sloup vzpomínky (1953), Oktávy (1957), Mléko pradávná (anebo praskutečna, v originále iskon, 1962), dále sbírka povídek Most bez břehů (1956), kniha esejů o básnictví Lhůty poezie (1958) a konečně kniha malých dramát anebo jak jim Pavlović říká dramoletů Hry bezejmenných, která vyšla v loňském roce a byla poctěna Říjnovou cenou města Bělehradu.

Miodrag Pavlović usiluje ve svých dramoletech podobně jako jeho přítel Vasko Popa v poezii postihnout základní momenty lidských vztahů, postavení člověka ve světě i postavení lidskosti v člověku jako jednotlivci. Vztahy, problémy a konflikty, které exponuje, vystupují do prvního plánu v obnažené, elementární či krystalicky metaforické podobě. Metafora s abstrakcí jsou hlavními stavebními principy v Pavlovičově autorské metodě. Vzniká tak svěbytný metaforický, zhuštěný a abstrahovaný svět, z jehož zorného úhlu lze lidskou problematiku světa vzdějšího nahlédnout v účinné a provokující zkratce, v níž poznání a poezie nejsou veličiny nepřímo úměrné.

Česky vyšly dosud z Pavlovičova díla tři povídky (Černá věž, Pasti a Návrat) ve 3. čísle letošního ročníku Světové literatury; jevištní provedení tří dramoletů (Před tím, Dům lásky a Kroky ve vedlejší pokojí) chystá Takzvané divadlo poezie.

D. K.

... Z MY 64

- Být vlastním ministrem vnitra.
- Svědomí měl čisté. Nepoužité.
- Kdo nemá svědomí, musí je kompenzovat jeho nedostatkem.

(Stanislaw Jerzy Lec)

MILENCI V TEXASKÁCH

Píseň z filmového muzikálu Starci na chmelu

Hudba: Jiří Bažant, Jiří Malásek, Vlastimil Hála

Text: Vratislav Blažek

Tempo di foxtrot

Cho-di-li spolu z velké lás-ky
 A v jedné zvláště slabé chví-li,
 a se-dm-náct jim bylo let a do té lásky, bez nad-
 za no-ci silných úkla-dů, ti dva se spo-lu o-že-
 sáz-ky, se vešel ce-lý širý svět. Ten svět v nich
 ni-li bez po-žeh-nání ú-řa-dů. Ať vám to
 a-le viděl pás-ky, a jak by mo-hl ne-vidět,
 je, či ne-ní mi-lé, mě-la ho rá-da, měl ji rád,
 v-ždyť ho-ro-vali pro te-xasky a sedm-náct jim bylo let.
 2. odpusťte dívce provi-ni-lé, jest-li vá-mo to bu-de
 stát. Ať vám to je, či ne-ní mi-lé,
 mě-la ho rá-da, měl ji rád a by-lo by moc po-še-ti-lé
 pro život hledat jíz-dní rád. Tak jeden mladík s jednou slečnou
 se spo-lu octli na tra-ti, kéž do-je-dou až na ko-nečnou,
 kéž na tra-ti se ne-tra-tí, kéž na tra-ti se nez-tra-tí.

KDYBY SIS OČI VYPLAKALA

Píseň z filmového muzikálu Starci na chmelu

Hudba: Jiří Bažant, Jiří Malásek, Vlastimil Hála

Text: Vratislav Blažek

Rock-waltz tempo

Cmaj7 C6 Dmi7 G7 Cmaj7 C6 Dmi7 G7 mf C Ami

Kdyby sis o-či vy-pla-ka-la

F G7 Emi Ami Dmi7

a ja-ko mo-ře byl tvůj žal, ni-komu tím ne-po-mů-žeš, život půjde

G7 C C7 F Fmi

dál. Na sl-zy vždycky je moc brzy a jenom slaboch by jich dbal.

C Ami Dmi7 G7 C Ab7 Db mf

Planým nář-kem málo zmů-žeš, život půjde dál. Nevěř, že zrada

Bbm1 Ebmi Ab7 Fmi Bbm1

nepře-bo-lí, ten zá-raz se už sto-krát stal, ať se trá-píš pro co-ko-li,

Ebm17 Ab7 Db Db7 Gb

život půjde dál. I pro tvé o-či, moje mi-lá, čas dávno lék svůj

Gbm1 Fmi Bbm1 Ebmi7 Ab7 Db

uchystal, kdyby sis je vy-pla-ka-la, slepý bych tu stál.

© PANTON, Praha-Bratislava, 1964

OLAF BARŘ

OLAF
GRUB
ASOW

KOMEDIE Z REPERTOÁRU STUDENTSKÉHO DIVADLA

OSOBY

Olaf Bařtipán, ředitel Zbytečného úřadu
Plm

úředníci

Plum

Věčný Blb, blbeček

Policista I

Policista II

Ministr Zbytečných věcí

Sekretář

Úředník 1

Úředník 2

Úředník 3

Zajatec

Lékař

Ošetřovatel

PŘELOŽIL
JAN
PIŠTA

JERZY
AFANASJEW

BAŘTIPÁN

ROZHOVORŮ V GDAŇSKU

HRA

se odehrává
ve XX. století
ve Zbytečném úřadě.
Základem děje
je propuknutí
podivné epidemie.

KDYSI KDESI

kdosi komusi položil otázku,
zda Olaf Bařtipán existoval
nebo zda skutečně existuje.
Nevíme. Snad.
Tak či onak,
pohádka je jistě
nejsdělnější jevištní formou.
Proto si myslíme,
že Olaf Bařtipán
je pohádka,
a v každém případě
bychom si přáli,
aby to vždycky
byla jen pohádka.

DIVADLO ROZHOVORŮ
Gdaňsk

DĚJSTVÍ PRVNÍ

SCÉNA I.

J sme ve Zbytečném úřadě, o čemž nás informuje firemní štít, který jako by sem zabloudil ze starého New Orleansu. Co je to za podivný interiér? Remíza? Zvonice? Nebo snad zábavní park kanadské policie? Kdoví? Doufejme, že oko scénografa bude pronikavější než naše. Všude křiklavé barvy. Je to stan vezíra, který tráví weenkend až v New Orleansu?

Počkat! Úplně bychom zapomněli na to nejdůležitější. Ve Zbytečném úřadě je spousta zcela zbytečných předmětů, které zcela zbytečně jítří zájem diváka. Jsou tu jakési prapodivné boty fantastických tvarů, večerní cylindr velikosti sudu, rukavice se čtyřmi prsty a jednou nohou, tajemný špičatý revolver, nočník s anténou, mamutí kel, hudební nástroj, jenž je křížencem houslí a trumpet — prostě, nejrozličnější zhmotnělé omyly Lidské Inteligence.

Zbytečný úřad má také Zbytečného ředitele. Hle, jak se rozvaluje na psacím stole, úplně jako don Quijote na bojišti. Doslova tone v rozházených aktech a papírech. Jeho nohy učiní každou chvíli jakýsi agonický pohyb. Je opilý? Nebo umírá? Rukama jako by odháněl neviditelné mouchy.

OLAF (silným hlasem): Ach, jak se trápím! Jak trpím! ... Kdyby někdo aspoň trochu vody přinesl a mé pysky svlažil! Ale kdepak. Všude kolem! Jenom poušť vyprahlých srdcí! ... Ach, jak se trápím! Jak trpím! Já, Olaf Bařtipán, ředitel Zbytečného úřadu.

(Do kabinetu vchází dvojice úředníků, siamská dvojčata. Postavy jsou ukryty ve společném mohutném saku, ze kterého vyčnívají dvě lysé hlavy. Ze třech nohavic krátkých kalhot vyčuhují dva páry končetin (v prostřední nohavici se tísňí dvě nohy). Na nohách mají lakované střevíce a ponožky na podvazcích. Kravata je uvázána s velikou fantazií. Společný oděv je nutí ke společným krokům.

Oba drží v podpaždí aktovku. Jsou to pánové Plim a Plum. Mluví současně a nadmíru rychle.)

PLIM + PLUM (společně): Dobrý den, pane řediteli Bařtipáne! *(Olaf hořekuje, dvojčata nadšeně)* Poslušně hlásíme, že náš Úřad se úžasně rozvíjí!

PLUM: Jak hasičská hadička!

PLIM: Jak vlašický fanglička!

PLIM + PLUM (společně): Klesající křivka produktivity, která druhdy málem proborila podlahu a divže vážně nepoškodila důmyslnou soustavu kanálů ve ctihodných útrobách Zbytečného úřadu, stoupá dnes tak vysoko, že prorazila střechu a zmizela v nadoblačném nedohlednu. *(Zvedají hlavy a volají kamsi nahoru, jakoby na člověka, který zlézá dosud nezlezený ledovec)* Hej, křivko! Hola hej! Kde jsi? Nevidíme tě! Kukuč! Jak se tam máš? Abys nehapala, rošťačko!

OLAF (křičí): Ach, jak se trápím!

PLIM (Plumovi): Něco říká!

PLIM + PLUM (společně, úslužně, hlasitě, jedním dechem, opatrně): Co si přeje náš pan ředitel Bařtipán? Polštářek? Skleničku vody? Nočníček? Kartáček na zuby? Slona? Meloun? Letenku kdovíkam? Gé nebo cis? Podrbat na patičce? *(Udělají „pohov“)*

OLAF (překřičí jejich překotné blábolení): Kýtu na smetaně!

PLUM (Plimovi): Nařká. Mezi slovy jeho nářku však cítím jeho skutečné, patologické přání. Cožpak jsem ti neřikal, že jí své milenky? Brrr...

OLAF (s velkým vypětím sil usedne na stole, ukazuje na dveře a křičí hrozným hlasem): Ven!

(Plim + Plum se polekaně potácejí po scéně, společný oděv jim znesnadňuje úprk. Pak se kymáctivě vzdálí. V podlaže se otevírá pokloz, jímž na scénu přichází Věčný Blb, hlavní účetní. V podpaždí třímá počítadlo, na hlavě má

tvrdák, je oděn do fraku a bílých spodků, v klopě orchidej, boty jako cirkusový klaun, na hrudi kravatu a kapesníček)

BLB: Volal jste mne, milosti?

OLAF (*neslyší a usedě vede monolog*): Cítím, že umírám. Před očima vidím ovesné vločky. Ach, Viktorie, ženo má! Vik! Děj se mi hrozné věci. Ach, kýtu na smetaně! (*Chytá se za ledví*) Před několika dny můj nos přestal být nástrojem čichu a stal se čítdlem sluchu. Zatímco mé levé ucho cítí všechny vůně, všechny pachy! A s nouhou mám stejné trampoty. Kdykoli něco sním, mám pocit, že jídlo mi poletuje žaludkem tak dlouho, až slétne do nohy. (*Zastavuje se*) Je to snad měknutí kostí? Ne, to není možné! Ještě včera jsem používal hlavu místo kladívka a všechny hřebíky se zkrivily! A co teprve má prsa! Až se to stydím říkat, ale ředitel Olaf Bařtipán má na hrudním koši výčep mléka. Včera jsem si natočil celou sklenici, jako od pípy. Nechal jsem to zkysnout. Ajajaj! (*Sáhá si na hlavu*) Kýta na smetaně! Zase mě svrbí mozek! (*Napřimuje se, vypíná hrud' a krásně, překrásně zpívá*)

BLB (*zvedá hlavu v úctě skloněnou před ředitelovými důvěrnostmi*): Volal jste, pane?

OLAF: Kdo jsi, duchu?

BLB: Váš hlavní účetní. Věčný Blb. Blbeček. (*Bleskově vytahuje z podpaždí počítadlo a jakoby na důkaz udělá několik pohybů, přežijí prsty po počítadle jako po strunách harfy. Je slyšet rachocení posouvajících kuliček*)

OLAF (*stařeckým hlasem*): To jsi ty? Pozor! Na rámě zbraň! Pochoděeém pochod!

BLB (*vykonává rozkaz, bere počítadlo na ramena a pochoduje ve fraku a spodkách*)

OLAF: Zastavit stát! — Ano, poznávám tě. Tataž díra v hlavě. Jsi Věčný Blb. (*Cosí kutí u jeho čela, z něhož začne prýštit jakási tekutina*) Vermouth?

BLB (*potěšeně přitakává, uklání se a dělá před ředitelem baletní pas de deux*)

OLAF: Poslyš, ty... no, jak ti říkají...

BLB (*napovídá*): Věčný...

OLAF: ...Blbče! (*tajemně*) Nevíš, co je to? Ušima vidím a nosem slyším?

BLB (*jednou rukou se chytá za ucho a druhou za nos*)

OLAF: V noci se mi zjevuje bezhlavý anděl, který na mě šťve hnusné psisko. A... (*Najednou začne zpívat*) Zpívám, chápeš? Přichází to na mě jako chtíč na španělského býka. To ale není všechno. Prozradím ti ještě jedno tajemství. (*Neklidně se rozhlédne*) Cítím, že mi rostou rohy a ocas! Sáhni sil!

BLB (*sáhá Olafovi na hlavu*)

OLAF: Cítíš?

BLB: Fuj! Kýtu na smetaně!

OLAF: To říkám já, ne ty! Cítíš?

BLB (*zdolouhavě*): Ovšem. Něco jako řídítka bicyklu.

OLAF: Fuj! Kýtu na smetaně!

BLB (*soucinně*): Představte si, že přijdete na ministerstvo s rohama a ocasem. To bych nepřál ani svému úhlavnímu nepříteli. A což teprve, když vystoupíte na řečniště! Dav se valí, kutálka hraje marš, holoubci vzlétají k blankytnému nebi, generálové mávají kapesníčky — a pan ředitel Bařtipán vrtí chvostem! Fuj! To je jako zlý sen!

OLAF (*potěšen*): Ano, jako zlý sen, (*Zjihle*) Můj milovaný Blbečku! Ty můj počtář! Ty moje počítadlo! Dovol, abych tě pohladil. Nevíš, co počít?

BLB: Hm..., jak stojí psáno, když se hrdina zamyslí. Hm... (*Opravdu se zamyslí*) Bylo by docela na místě pana ředitele Bařtipána rozmontovat a prohlédnout od hlavy až k patě.

OLAF (*nedůvěřivě*): A ty umíš léčit? Vyznáš se v tom?

BLB (*vrtí hlavou*): Hohoho..., jak stojí psáno. Svého času jsem vyléčil z angíny mopslíka samotného ministra. Jednoho dne šel pan ministr na ples a psíka poslal hledat štěstí k psicím. Telefonoval mi, prý: mopslík kašle, kávu nepije a jenom posedává v křesle v mé noční košili a vrtí. — Domlouvám mopslíkovi: Pejsku, pejsáнку! — A ministr, abych prý léčil rychleji, že nemá nikoho, kdo by za něho podepisoval důležité dokumenty. Jediný mopslík to ovládá. Pejsku, pejsáнку!, říkám mu něžně, a drapnu tu potvoru za ocas. (*Blb se přibližuje s nedvojznačnými úmysly k Olafovi, který se these jako osika*) Mohl jsem mu snad ocas nenad-

zvednout? Mohl jsem do něj nenacpat deset aspirinů?

(*Divák musí nabýt dojem, že totéž čeká Olafa*)

OLAF (*se strachem, fistulí*): Ííí...
A uzdravil se?

BLB: Uzdravil. Jeho první slova zněla: Je možno tak tristuhodně zanedbávat ministerské mopslíky?

OLAF: A já se také uzdravím?

BLB: All right, Padre. Uděláme inventuru. Úřad zamknout, ulité zboží zpod pultu ven!

OLAF: Mám odložit svršky?

BLB: Je úplně podružné, má-li král korunu na hlavě nebo na hýždích. Stále je to král. Pro vás je nyní rozhodující jediné vaše morální dno. Každý z nás musí mít pevné dno, jinak by se utopil. Jak je to s vaším dnem, řediteli Olafe Bařtipáne? Nezdá se vám, že je místy proděravělé?

OLAF: Máte na mysli neduhy rázu hemeroidního?

BLB: Ale kdeže. Jde o bilanci vašeho svědomí.

OLAF (*křičuje se, k sobě*): Ach! Můj stav, který zde byl označen jako agoničtí, dospěl tak daleko, že dnes už nerozeznávám lidi. Vyslechněte mě, páterové účtí. (*Obrací se k Blbovi, líbá mu ruku a zpovídá se*) Mám pocit, jako by se mi po mozku procházeli brouci. Ten odporný hmyz se uhnízdil v mé lebce a kdykoli se zatoulá do blízkosti oční bulvy, něco mě hned puďí, abych přivřel oči — a co vidím? Zlověstné příznaky svého uplynulého života. Dejme tomu úředníka, který se mým přičiněním ocitl na dlažbě. A kdyby jen to! Zjevují se mi například zapomenuté historky z našeho Zbytečného úřadu. Přijde třeba objednávká na váleňdy. A já pošlu lampy. Nechcete? Tady máte!... Stejně je to se mnou nějaké ošemetné! Svěho času jsem se pokoušel křičet váleňdu s rakvi. Zákazník celý život nic neví, a když má na kahaníku, uvědomí se telefonicky, že stačí jen stisknout tlačítko a je promptně v rakvi... Moje ruka se sama vztahuje po státních peněžích. Proč by ne? Svatý František také bral! Co na tom, že беру rukama? Přece nebudu jako ten ředitel cirkusu,

který se hájil před soudem, že nevěděl, že krást nohama je též trestné!... Ach, ta bolest! (*Křičí a chytá se za nohu*) Kýtu na smetaně!... Nebo jednou takhle přijde jakýsi ošuměle oděný mužik. A hle! Moje tvář... (*Sebekriticky*) Kdepak tvář! Držka! (*Poličkuje se*) Huba! Tlama! Kušna!... se křiví, jako bych sežral citrón! Noha brní, v koleně píchá, připadám si jako malomocný! Ajajaj! (*Hořekuje*) Říká se mně, že jsem tendenční v odměňování lidí. Ale to lidé jsou tendenční v přijímání odměn! Ano, jsou takoví mezi námi. Třeba včera. Přijde jeden z finančního referátu, ukloní se a povídá: Smím prosit, pane řediteli, jedno tango? Prostě idiot. Vidí, že úřaduju. Ale jak mohu odmítnout podřízeného? Tak si s ním dupnu. Najednou mě začne líbat na ouško a šeptat něco o té ministerské ceně. Co dělat? Mohu si dovolit nedat mu ji? Když nedám, celý úřad se doví, že jsme spolu tančili. Co by si jen úřednictvo pomyslelo? — Prozradí úřední tajemství! Podryje autoritu!... Jednou zase přijde jiný a hned: Mohu vám něco dát na památku, pane řediteli? Ne abyste si to špatně vykládal, povídá, ale vyměňme si boty! Koukám, ty jeho jsou o moc větší, zato však poctivější. Sundám boty, on sundá své... Vidím, že ty jeho jsou třikrát větší než moje! Ale když přátelství, tak přátelství, pomyslím si, mám známého ševce, ten z nich udělá tři páry. Trochu upejřavě však podotknu, že jsou mi trochu velké. On na to, že to nevádí, že jsou vycpané. A opravdů! Boty jsou vycpané svazky bankovek. Samé stovky!... Od té doby návrh na výměnu peněz vždycky vyjde ode mně. Když k ní dojde, říkám: Musíš si to, kamaráde, vycpat, bota by mohla padat. Nejstrašnější však je, že když vezmu do rukou peníze, přilepí se a ne a ne je odlepit. Ani dlátem ne! Ajajaj! (*Vykřikuje a chytá se za ruku*)

BLB: Nevidíte náhodou, pane řediteli, sviňský rypák?

OLAF: Vidím, příteli, vidím docela jasné sviňský rypák.

BLB (*oprašuje mu prach z klopů*): A jinak?

OLAF: Poletují mi před očima černé ověsné vločky. Ale kďoví! Třeba jsou to ta-

Afanasjewova komedie OLAF GRUBASOW měla premiéru na polské scéně Teatr rozmów v Gdaňsku, kde titulní roli vytvořil Andrzej Szaciłło; snímek Z. Grabowieckého (i na str. 33)

toho nic není. Jedině kdyby něco ukradly.

NEVIDITELNÝ: Ale občane! Jde přece o tu hroznou nemoc! O metlu lidstva!

POLICISTA I: Tak či onak, nemoc nene-moc, když mají pas, tak se do toho po-licie nesmí plést.

NEVIDITELNÝ: Ale to přece je epidemie!

POLICISTA I: Epidemie? To je tedy ně-co jiného. Tuším, že na tu dámu byl vydán zatykač. Nemá náhodou kabelku?

NEVIDITELNÝ (*udýchaně, jako by nesly-šel otázku*): Hrozné příznaky! Pacient se dívá ušima a nosem poslouchá! Když jí, tak mu jídlo padá do nohou. Co nevidět bude vrtět vlastním chvostem! Bere všemi končetinami. Boty má místo sejfu. Z hlavy se mu dělá citrón. Na stolicí má plesnivého dědka. A ještě ně-co, rozmnožují se mu kancelářské stoly.

POLICISTA I: A ten plesnivý dědek má pas?

NEVIDITELNÝ: Společný s panem ředi-telem Bařtipánem. Nejhorší snad je, že když vezme peníze do ruky, nemůže je odlepit.

POLICISTA I: Odlepit?

NEVIDITELNÝ: Ano, peníze se prostě přilepí jako klišé. Ulpí.

POLICISTA I (*bere do dlaně bankovku a obrátí ruku. Bankovka drží. Policista I píská a křičí*): Zajistit! Zatknout! Epi-demie!

SCÉNA III.

Na komisařství vbíhá Policista II. V ruce třímá píku a praporek s nápisem PRO PATRIA.

POLICISTA I (*rozčileně přechází, spíná ruce, je zkoprnělý zděšením, mluví pře-rývaným hlasem*): To je konec. Též na mé dlaní ulpěl peníz. Jsou to ty zákeřné neštovice. Neštovice hubenice. Nakazi-ly mě telefonicky. Už je to tak. Stát pro strážníka život neobtějuje. Ale strážník pro stát musí! Ej, vy hvězdy rodné! (*smutně*) Kde jsi, má služební pistole?

Přiložím tě ke spánku a vystřelím. Kde-pak, moji policejní lebku nedostanete, vy neštovice zlé. Nikdy! (*Sáhá do pouzdra pro revolver. Na tváři se mu zračí údiv. Vyjímá z pouzdra uzenici. Je roz-lícen*) Česnekový extrabuřt! Ovšem. Sí-lený nápad našeho velitele za účelem smíru s chuligány. Revolvery byly za-půjčeny mladistvým gaunerům, zatímco my jsme vyfasovali extrabuřt! (*Spílá*) Ničemové! Psi! Peklo hemeroidů! Všeho-mírný nočník! To všechno ty prokleté škrkavky. Otrávím se extrabuřtem. Na shledanou na onom světě! (*Odhodlaně zatíná zuby do uzeniny, chvíli žvýká, a když se očekávaný efekt nedostaví, vy-plivne sousto*) Kdyby byl aspoň trochu zkažený, ale kdeže! (*Vzdychá*)

POLICISTA II (*nesměle*): Volal jste, mi-losti?

POLICISTA I (*jakoby nic*): Nařizují vstříknout do sluchátka dezinfekční pří-pravek, aby telefonní spojení bylo uše-třeno nákazy.

POLICISTA II (*úředně*): Dezinfekční pří-pravek nemáme. Zato špiritus a pecky jsou v dostatečném sortimentu.

POLICISTA I (*rozkazuje*): Pecky vypliv-nout, špiritus odčerpat! Izolovat Zbyteč-ný úřad!

POLICISTA II: Rozkaz!

SCÉNA IV.

Zbytečný úřad se proměnil v lazaret. Každý má na sobě něco bílého. Fragmen-ty nočních košilí. Věčný Bīb je usazen v křesle, které stojí na jednom z psacích stolů, a očkuje pomocí péra a inkoustu. Plim a Plum ve společném saku se po-koušejí vyhnout si rukávy. Tři úředníci drží na svých bedrech Olafa Bařtipána.

ÚŘEDNÍK 1: Kam s ním?

ÚŘEDNÍK 2: Kam s ním, aby nešířil ná-kazu?

ÚŘEDNÍK 3: Kam s ním, aby neštovice nezachvátily i nás?

PLUM: Na zeď?

PLIM: Na strop?

PLUM: I kdeže! Na podlahu!

PLIM: Na podlaže ohrožuje své okolí nákazou.

BLB: Položte ho na stěnu.

OLAF: Na stěnu? Zbláznil ses, Věčný Blbečku? Ředitele položit na stěnu? Na stěnu se přece věšejí obrazy!

PLUM: Když obrazy, tak proč bychom nemohli pověsit našeho milovaného pana ředitele?

PLIM: Správně. Oč je ředitel horší než Picasso?

BLB: Pověste ho na stěnu!

(Úředníci se snaží Olafa pověsit na stěnu)

ÚŘEDNÍK 1: Kroutí se!

ÚŘEDNÍK 2: Kroutí? To nic!

ÚŘEDNÍK 3: Tak ho přibijeme!

OLAF: Přibít ředitele? Mějte slitování! Svého neduživého ředitele chcete přibít?

ÚŘEDNÍK 1: Opakujeme: Když se přibíjí Picasso, proč by se nemohl přibít pan ředitel?

(Úředníci zvedají Olafa na rukou a snaží se ho položit na stěnu, leč on se stáčí jako váleček)

ÚŘEDNÍK 2 *(moudře)*: Tak na strop!

ÚŘEDNÍK 3: Na strop?

ÚŘEDNÍK 1 *(škrábe se na hlavě)*: Mohl by spadnout!

ÚŘEDNÍK 2: Nezbývá než obrátit místnost vzhůru nohama.

(Odloží Olafa na podlahu a snaží se tlacením do zdi místnost otočit)

ÚŘEDNÍK 1 *(odplivuje)*: Nejde to. *(Kope pokoj do zdi; úředníci přistupují k Olafovi a vyhrnují si rukávy)*

ÚŘEDNÍK 1: Jak je možné, že se ředitel neudrží ani na stropě, když se tam udrží i bezvýznamná moucha?

ÚŘEDNÍK 2 *(skloní se nad sténajícím Olafem, rozmáchne rukama a dá se do zpěvu)*: K u k u r u k ú!

ÚŘEDNÍK 3: Co to znamená?

ÚŘEDNÍK 1: Co to znamená, holoubku?

BLB *(stařeckým hlasem)*: Nakazil se! Ano, nakazil se a nakazil nás všechny. *(Zpívá)* K u k u r u k ú! Já, počestný člověk, a moje ruka se sama vztahuje po penězích! *(Lomí rukama)* Všichni jsme nakaženi! Umřel! Vyklopte drobné z kapes! *(Bije se pěstí do hlavy)* Tumáš! Tumáš!

(Úředníci vytahují z kapes peníze a jako na povel obracejí dlaně. Ani jedna z mincí nespadne na zem)

ÚŘEDNÍK 1 *(rezignovaně)*: Jsme nakaženi.

ÚŘEDNÍK 2: NAKAŽENÍ!

ÚŘEDNÍK 3: NAKAŽENÍ!

ÚŘEDNÍK 1: Co dělat?

ÚŘEDNÍK 2: Co dělat?

ÚŘEDNÍK 3: Víím jak na to! Bleskově! Máte kapesníky?

(Úředníci se rozcházejí a vzápětí se vrací s kapesníky)

ÚŘEDNÍK 3: A teď si je položte na hlavu!

(Úředníci tak číní)

HLAS: Haló, haló! Hovoří policie. Jste obklíčeni. Vaši budovu zachvátila nákaza. Nikdo nesmí vyjít ven. Kolem budovy je vykopán zákop, do kterého byla nasazena stáda blech, aby vás hlídala. Máte přísně zakázáno vycházet. Přísně zakázáno. Opustit budovu znamená jistou smrt.

NĚKDO *(jektavým hlasem přerušuje mlčení)*: Je libo váleнду, pane řediteli?

KDOSI: Bohužel, tento měsíc jsme omylem vyrobili samé lampy.

OLAF *(k sobě)*: Co dělat, kolego Bařtípáne? Odpočineme si na lampě. Proč ne, když ty sám jsi zákazníkům nabízel lampu místo váleнды?

DĚJSTVÍ DRUHÉ

SCÉNA I.

*Na ministerstvu Zbytečných věcí se do-
vídají o epidemii. Celou místnost minis-
terstva zabírá mohutný telefon s kakofón-
ským znakem: nohou.*

MINISTR: Epidemie, říkáte?

SEKRETÁŘ: Ano, epidemie. Lidé padají
jako mouchy. Znetvořené tváře, pěna
v koutcích úst atakdále.

MINISTR: Je přímo pclitovánímhodné, že

se tahle záležitost přihodila právě v na-
šem resortu. Je to naše vina. Od té do-
by, co jste poněkud netaktně vymknul
nohu slečně Kristě, musím sám utírat
prach. Už dva měsíce ji zastupuji. Oprav-
du politovánímhodné.

SEKRETÁŘ: To víte, jaro, pane ministře.

MINISTR: Pro úředníka jaro neexistuje.
Žádné lístečky dubové, ale listy v pořá-
dačích. To vám jaksi uniklo, že?...

Mám odvolat zatmění měsíce? Papír — a zatmění se nekoná. A když, tak jedi-
ně bez úředního povolení.

SEKRETÁŘ: Bylo vydáno nařízení. Budo-
va je obklíčena. Abychom nebudili ve
městě podezření a také pro nedostatek
policistů byl vykopán zákop, který byl
napuštěn blechami.

MINISTR: Blechami?

SEKRETÁŘ: Ano, blechami.

MINISTR (*škrábe si špičku nosu*): To je
velmi pozoruhodné. (*Zastavuje se po
chvilce*) A proč zrovna blechy? Vždyť
koušou!

SEKRETÁŘ: Právě proto.

MINISTR: Aha.

SEKRETÁŘ: Právě.

MINISTR (*zamyslí se*): Co, právě?

SEKRETÁŘ: Přece blechy!

MINISTR: Rozpustit!

SEKRETÁŘ: ???

MINISTR: Říkám, rozpustit.

SEKRETÁŘ: Rozumím vám dobře? Vaše
Excellence si přeje rozpustit blechy?

MINISTR: Ano, troubo. Rozpustit.

SEKRETÁŘ (*jidášsky*): Vaše Excellence
se může ocitnout v nepříjemné situaci.
Budete se drbat!

MINISTR: Co? Ty mě budeš poučovat?
Ty... ty holič!

SEKRETÁŘ: Kdo je tady holič? Já? Ty,
ty... ty sklenář!

(*Vrhají se na sebe se zdviženými pěst-
mi, najednou se zastavují a měří se oči-
ma, pak jim ruce klesnou, přistoupí
k sobě a přátelsky si podávají pravice*)

MINISTR: Já jsem nějaký Franta.

SEKRETÁŘ: A já Honza.

MINISTR: Nazdar Honzíku!

SEKRETÁŘ: Servus Frantíku!

(*Náhle úřední ochladnutí*)

MINISTR: Ať mě spojí s arzenálem.

(*Sekretář pokrčí rameny, přistoupí
k mohutnému telefonu, s námahou se-
jme sluchátko a nohou vytáčí číslo. Mi-
nistr bere sluchátko do ruky, přičemž
poněkud klesá pod jeho tíhou*)

Rozpustit blechy na určené
pozici!

HLAS V TELEFONU: A co když vám vle-
zou za límec?

MINISTR (*se zamyslí*):-Pro vlast všech-
no! (*Odkládá sluchátko. Chvilě ticha.
Zdáli zaznívá pochod. Ministr i sekretář
salutují*) Jaké jsou vůbec příznaky těch
afrických neštovic?

SEKRETÁŘ: To je právě velmi zajímavé.
Postižený poslouchá nosem a dívá se
ušima. Jídlo mu propadá žaludkem do
nohou. A v přítomnosti nižšího úřední-
ka se mu tvář křiví jako po citrónu.

MINISTR (*šklebí se a vrčí*)

SEKRETÁŘ: Co se to s vámi děje, Exce-
llence?

MINISTR: To nic, mylord. Pouhá mig-
réna.

SEKRETÁŘ: Dále. Postižený dostává zá-
chvaty zpěvu. Přichází to na něho jako
chtíč na španělského býka.

MINISTR: Kukurukú! (*Zpívá*)
Múúú! (*Ryčí*)

SEKRETÁŘ: Říkal jste něco, pane mi-
nistře?

MINISTR: To nic. Chtěl jsem si jen při-
pomenout starou, poctivou Marseillaisu.

SEKRETÁŘ: A ještě něco. Peníze se lepí
k ruce.

(*Ministr se odvrací a pokládá si peníz
na dlaň. Sekretář vstává a s údivem při-
hlíží*)

MINISTR (*zpívá*): Kukurukú! — Už
je to tak, synu. Ani já jsem nebyl ušet-
řen zákeřné nákazy. Já, Moje Excele-
nce. Není už ministra více. Není Franti-
ka! (*Tajemně*) Cítím, že cosi zlověstné-
ho prostupuje moji pokožku. To
zlořečené neštovice zatály své drápy do
mého těla. Neštovice! A v této chvíli
promlouvají též k tobě, hledí na tebe,
sekretáři!

SEKRETÁŘ: Třesu se jako osika. Anebo,
řečeno moderně, jako vibrátor.

MINISTR: Odjíždím, příteli, na druhou
stranu. Oni jsou tam a já zde. Jaká je
to spravedlnost? Ministrovo místo je
u jeho ministrantů... Ach, co to blábo-
lím... Ministrovo místo je v bitevní
vřavě, kde se prolévá krev! Postavte mi
pomník! Vlastně, postavte jim pomník!
Buď sbohem, Dominiku, nebo jak ti
vlastně říkají... Honzíku! Buď sbohem
i ty, služební telefone, můj starý, dobrý

příteli! *(Dělá piruety, posílá polibky a labutím krokem odchází, pak se roztančeně vrací)* Mé křížel! *(Sekretář mu podává umělou hruď, ověšenou kříží. Ministr odtančí a zase přitančí)* Vylej laskavě nočník v pravé části mého pracovního stolu, aby moje památka zůstala pro potomstvo nepotřísněna. *(Pak odtančí doopravdy)*

(Opona a pochod)

SCÉNA II.

Zbytečný úřad. Mlčení. Na podlaze posedávají či polehávají oběti zhoubné nákazy. Jsou odříznuti od světa. Očekávají smrt. Olaf Bařtipán sténá. Věčný Blb registruje na počítadle každý sten. Labutím krokem vchází ministr, který za svým sekretářem mává kapesníkem do dáli. Vplyne do místnosti a otočí se. Do téhož kapesníku se posléze hlučně vysmrká a strčí jej do kapsy. Pak složí ruce dozadu a promlouvá k ležícím, vznášeje se po ministersku na špičkách.

MINISTR: Buďte pozdravení, pánové.

(Ticho)

Co tu děláte, pánové?

VŠICHNI *(sborem)*: Dokonáváme, dokonáváme, dokonáváme!

MINISTR *(šelmovsky hrozí ukazovátkem)*: I vy filutové! Copak nepoznáváte svého milovaného ministra? Ministránka? Františka ministříčka? *(Po chvilce vychloubavě)* Nesu vám kříže, neřádi!

VŠICHNI *(sborem, pochvalně)*: Ááá! Když kříže, tak to je něco jiného! To tedy můžeme na chvíli přerušit naše bídné umírání. *(Vyskočí a rozběhnou se k ministrovi. Na podlaze zůstal jen hořekující Olaf. Chaos)*

HLASY: Kde?... Dej sem jeden!... Já tu byl první!... Ty jsi už dávno mrtvola!... Bravo, ministránku!

MINISTR *(ustupuje dozadu)*: Trochu disciplíny, pánové. Jeden po druhém, na každého přijde řada. Doporučuji vám předplatit si státní subskripci na kříže. *(Všichni se tlačí)* Je nutno zachovat pořadí. Kdo z vás je nejmoudřejší?

VŠICHNI: Já!... Já!... Já!... Já!

MINISTR: A kdo z vás je nejloupější?

ÚŘEDNÍK 3 *(nesměle)*: Já.

MINISTR *(triumfálně)*: To znamená, že vy jste nejmoudřejší. Na, tumáš metál! *(Podá mu kříž a mluví pro sebe)* Hehehe. Starý osvědčený prostředek. Hňupí vpřed.

(Olaf sténá a všichni se drbou, přecházejíce jevištěm. Drbou se velmi sugestivně. Přicházejí k rampě. Jejich počínání působí sugestivně i na diváky. Ministr se drbe též)

Přikázal jsem rozpustit blechy. Má to, pravda, také své stinné stránky.

(Odpovídá mu mlčení. Všichni se drbou. Každý je zaujat sám sebou. Ministr vytahuje z kapsy sluchátko telefonu)

Haló!... Tady je ministr Zbytečných věcí. Chytejte blechy!

POLICISTA I *(za scénou, gregoriánsky zpívá, velmi dramaticky)*: Jak máme chytat blechy, když nám Vaše Excellence rozkázala blechy rozpustit? Jak je teď máme pochytat? Blecha není ryba, do sítě ji nepolapíš!

MINISTR *(nekompromisně)*: Chytat, chytat. Za chlupy. Aport!

POLICISTA I *(už normálně, jenom běduje)*: Ale blecha přece není chlupatá!

MINISTR *(neúprosně)*: Za chlupy! Aport!

POLICISTA I: Nestačíme na to.

MINISTR: Nestačíte? Musíte na to stačit!

POLICISTA I: Je nás málo. Dva strážníci na dvacet miliónů blech! To je utopie! Fourier! Denní norma tří blechy.

MINISTR: Zvýšit normu! Vyprat spodní prádlo!

POLICISTA I: Stejně ještě zbude devatenáct miliónů devět set devadesát devět tisíc devět set osmdesát sedm blech! *(Flegmaticky)* Je nás málo, Vaše Excellence.

MINISTR: Zvýšit stavy policie! Verbujtel! Bijte na zvon!

POLICISTA I *(téměř pláče)*: I kdybychom naverbovali k policii všechny občany, zbyla by ještě polovina blech.

MINISTR: Všechny vezměte k policii! Za chlupy! Aport!

POLICISTA I (*po chvíli*): Vydal jsem rozkaz. Již si navlékají uniformy. Je to však nepatrná posila.

MINISTR: Vypovědět válek! Nepřítele porobit a přivítat k policii. Aport!

POLICISTA I: Nemáme žádné nepřátele. Všude kolem nás jsou sami přátelé.

MINISTR: Nevadí. Jedněte s nimi jako s přáteli. Aport!

POLICISTA I: Válka může trvat i tři roky, Vaše Excelence. Blechy se zatím rozmnoží do astronomického množství.

MINISTR: Ministerstvo má na mysli jenom takovou malou vojnu, vojničku! Do celá nepatrnou šarvátečku. Jen tak, pro zábavu.

POLICISTA I (*s úctou*): To je něco jiného. A co s nepřitelem?

MINISTR: Popadnout za chlupy a přivítat k policii.

(Scéna se zatmívá. Činí to dojem, jako by všichni byli oděni do fosforeskujících uniforem. V hloubi scény se mihají jakési prapodivné blesky. Zvuky letadel, hvízd bomb, výbuchy. Ministr pantomimicky řídí válku. Otevírá ústa, jimiž vykřikuje rozkazy, které neslyšíme. Náhle kutálka spustí marš. Gloria! Vítězství! Scéna se prosvětluje)

MINISTR (*sám pro sebe*): Vyhráli jsme tu řež. Vylidněná města a vesnice. Všude pusto a prázdno. Přiveďte zajatce! *(Přichází jeden člověk. Je spoutaný. Jeho hlava má tvar vejce. Je nadmíru vyčtrilý)*

POLICISTA I (*stále za scénou*): Jenom jeden zajatec, Vaše Excelence. Válka nám odhalila smutnou pravdu, že ta velická země má jen jednoho obyvatele.

MINISTR (*chytá se za hlavu, chodí jako nepřítomný, mluví do hledišť*): Táží se, jak pracovala naše výzvědná služba? *(Přechází po scéně jako opilý a hledá oporu)*

ZAJATEC (*tiše a tklivě*): To já jsem ji snědl.

MINISTR: Ty? Všechny naše špióny? Ty darebo! Tolik bomb je fuč pro nic za nic! Co teď?

ZAJATEC (*provinile se usmívá a stydlivě klope zrak*): Snědl jsem je, protože mám, jak matička říkávala, tasemnici!

MINISTR (*k sobě*): Bože! Tisíc mých

strážníků sežral a přece je kost a kůže. Dvacáté století věru dovede člověka vyždímat. *(Hlasitě)* Zajatce propustit. Podepsat mír!

POLICISTA I: On se nechce vrátit.

MINISTR (*k zajatci, hrozivě*): Tak ty nepudeš?

ZAJATEC: Ne!

MINISTR: A můžeš mi laskavě prozradit, proč nás nechceš opustit?

ZAJATEC: Protože bych rád ještě zbaštil Vaši Excelenci.

MINISTR: Moji Excelenci? Co to blábolí? On mě chce sežrat! Ten lidojed! *(Křičí)* Veliteli! Připravte pro zajatce porci našeho tradičního pohostinství a když to nebude stačit, zabetonujte mu žaludek. *(K sobě)* Ale co s těmi blechami pod našima okny?

ZAJATEC: Někdo se musí obětovat a vyjít z domu. Všechny blechy se na něho vrhnou a cesta bude volná.

MINISTR: Obětuji se za nás ty!

ZAJATEC: Tohle není moje domovina. Co je mi do vašeho obléhání?

MINISTR: Ty se obětuji!

ZAJATEC (*ministři*): Ne, ty!

(Postrkují se, až zajatec vystrčí ministra ze dveří)

MINISTR (*zoufale křičí za scénou*): Maminečko! Blechy mě sežerou!

(Poslední výkřik. Chvilě ticha. Pak všichni vstávají ze země a jásaají)

VŠICHNI: Hurá! Jsme svobodní! Ať žije svoboda!

TLAMPAČ: Haló, haló! Zvláštní hlášení. Komise odborníků potvrdila, že celá společnost je nakažena africkými neštovicemi. Epidemie, která vypukla ve Zbytečném úřadě, tedy neohrožuje už vůbec nikoho.

VŠICHNI (*nadšeně*): Hurá! Hurá! Hurá! *(Vyhazují do vzduchu pokrývky hlavy, když tu najednou jeden po druhém si sahají na srdce, padají na zem a efektně skonávají. Přicházejí lékař a ošetřovatel s nosítky. Na čepicích mají červený kříž. Na nosítkách je nápis: OLAF BARTIPÁN. Lékař se sklání nad Olajem a prohlíží ho)*

LÉKAŘ (hlasitě): Neštovice. Všichni jsou nebožtíky. Největším mučedníkem však je ředitel Olaf Bařtipán. Musíme ty nebohé oběti izolovat, aby se nákaza dále nešířila.

OŠETŘOVATEL (k lékaři): Dobrá, ale jak?

LÉKAŘ (se rozhlédne): Samozřejmě oponou.

O p o n a

ZAJATEC (vychází středem opony na předscénu, stydlivě a nesměle přešlapuje, pak se tichým a smutným hlasem obrací k publiku): Mohu sníst někoho z vás?

K o n e c

JERZY AFANASJEW ZE SÓPOT

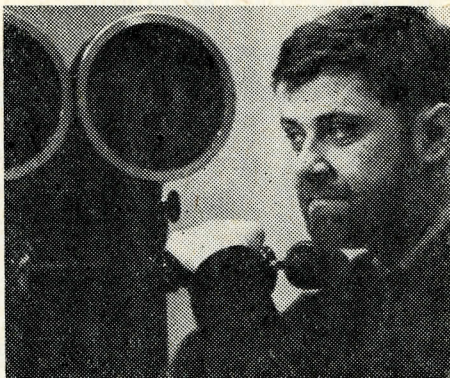
(nar. 1932 ve Vilně), který podle staropolské tradice spojuje své jméno se jménem svého působiště, patří k pozoruhodným zjevům současné polské kultury. Má diplom architekta a je současně absolventem Filmové školy v Lodži. Skutečným povoláním však je básník. Literatura, divadlo, film, televize, rozhlas, publicistika — to je široký okruh činnosti tohoto svérázného tvůrce, jehož osobnost silně zasahuje do uměleckého života nejen Trojměstí v Gdaňské zátocy, ale celého Polska. V letech 1954—59 byl dramaturgem a autorem většiny textů slavného gdaňského studentského divadla BIM-BOM, které založil spolu se Zbigniewem Cybulskim a Bogumiłem Kobielou. Současně spolupracoval s divadélkem rukou CO-TO. Je také tvůrcem divadla pantomimy a grotesky CIRKUS RODINY AFANASJEFF.

Afanasjew je autorem několika knížek poezie, pohádek a zejména specificky afanasjewovských groteskních povídek. Je tvůrcem několika kreslených filmů a jednoho experimentálního televizního filmu. Svého času také spolupracoval se studenty pražské FAMU. Týdeník Przekrój pravidelně otiskuje populární Afanasjewovu poшту, řada dalších polských časopisů publikuje jeho básně, pohádky, povídky a eseje. Mnohotvárné dílo tohoto jedinečného umělce bylo oceněno řadou cen.

Komedii OLAF BAŘTIPÁN uvedlo v sezóně 1963—64 studentské DIVADLO ROZHovorů v Gdaňsku. Režisérem byl Ryszard Ronczewski, scénografem Jerzy Kre-

chowicz, zvukově spolupracoval mladý skladatel Janusz Hajdun. Inscenace byla volnou scénickou transpozicí Afanasjewova textu. Ronczewski hru inscenoval na svérázném jevišti, jímž byla bílá plachta zavěšená nad úrovní rampy, kde jedinou kulisou byly pouze rozvěšené masky. Jedinými herci v tomto představení byli Andrzej Szaciłło v roli Olafa a Leszek Kowalski v roli Věčného Blba, ostatní herce zastupovala magnetofonová páska. Pohyby světél ztělesňovaly pohyby neviditelných postav, paprsek reflektoru byl často symbolickým hercem.

Toto české znění OLAF BAŘTIPÁNA se snaží hru oprostit od závislosti na nepřenosném, specificky polském podhoubí a přiblížit ji našemu jevišti. J. P.

DIVADLO O PÁTĚ

MODRÝ DEN

Píseň z Revue za ohradou

Hudba: Bohumír Hanzlík / Text: Rudolf Truhlařík

Swing F7 Bb Cm

Mo-drý den a jeden ma-lý kluk
Jazz blues hrál jen takhle o kus dál.

F7 Bb F7 Bb Bb7 Eb

vyšel ven, nikomu a- ni muk. Chvíli stál a jako správný kluk
Hráli hot, vždycky jen podle not. "Paná- ka" tu holky skáka-ly.

F7 Bb (Ab) (Ab) F7 Bb7 Eb

poslouchal, odkud ten jazz, ten hluk. Kluk no-ty krad;
Zu- tý z bot, skákaly jak hrál hot.

Dm7 Cm F7 Bb

nevěděl k čemu jsou. Snad si chtěl hrát s no- tovou o- snovou. Z pa- pí- ru pak

Dm7 Cm F7 Bb D.S. al. Coda

z byl pa- pí- ro- vý pták, jak jej hodil, vy- letěl do o- blak.

CODA C9 F7 Bb Bb

Pták letěl, letěl jak hejno hus.
Ten jazz hrál klukovi dětské blues.
Modrý den — a pod ním hrají hot.
Modrý den — jazz hraje blues bez not.

Modrý den — a jeden malý kluk
vyšel ven, nikomu ani muk.
Modrý den — a pod ním hrají hot.
Modrý den — jazz hraje blues bez not.

DIVADLO O PÁTĚ v Čelákovících za krátkou dobu svého trvání uvedlo už čtyři vlastní pořady; předposlední, z něhož je záběr J. Klátana, má název SALOON IDAHO

KOLEMJDOUNÍ...

Píseň z Revue za ohradou

Hudba: Bohumír Hanzlík / Text: Rudolf Truhlařík

Slow-rock tempo

C° Ami Dmi G7 C Ami Dmi

Kolemjdoucí kolem cho-dí nevšíma-vě.

G7 C G7 C Ami Dmi7

Kolik sluncí! Kolik světla-svíí v hlavě! lidé myslí, že já myslím na saxo-fón.

G7 C C7 F Emi F C

Myslím si, že k výstřednostem skrytý mám sklon. Jak setváří čtu vetváří: Ty jeden u-liční-ku!

D7 G D7 G7 C Ami

Nevědí, na co já myslím si, když stojím skytarou na chodníku. Myslím si, že někde ži-je..

Dmi G7 C H7 Emi

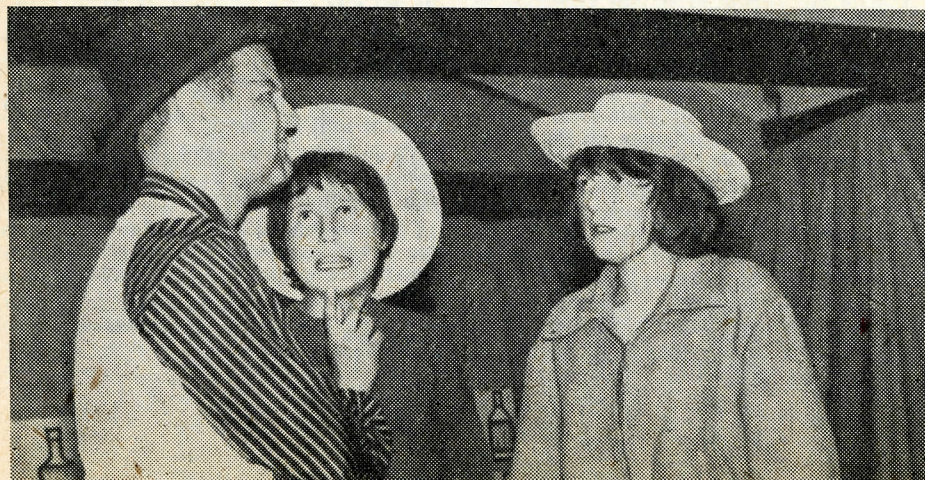
La la la la z Betho-ve-na symfo-ni-e. La la la la. Celým vesmírem zní temné

H7 Ami D7 G D7 H7 G7 C Ami

rá-ny. Jakoby tam někdo bušil na ve-li-ké tympá-ny! Neříkej-te jen tak lehce

Dmi G7 C C Ami Dmi7 G7 C F Emi C

"uličníku", když si myslím na to svoje na chodníku! La

JOSEF ▲ HLINOMAZ

O PODNĚTNÉM FESTIVALU

Právě jsem se vrátil z filmového festivalu 1960, který se konal v Plzni. Událost to byla úžasná — světové unikum. Naprosto všichni se vším souhlasili a nevyskytl se ani jediný delegát, který by nesouhlasil.

Byla napřed vytčena linie, o níž se diskutovalo. Šlo však o současnost a více méně všichni měli připomínky.

Všichni si vzájemně připomínali, že o současnost by mělo jíti ještě více, hodně že jsme pokročili kupředu a že jistojistě a docela určitě pokročíme ještě a vůbec, stále že budeme kráčet vpřed.

Linie, pravilo se, je zde a po této právě bude se kráčet. A všichni všechno jednomyslně odhlasovali. Proti nebyl nikdo a nikdo se nezdržel hlasování. Jednota byla absolutní, protože všechno vyznělo absolutně jednotně. A všichni kráčeli po linii

vpřed. Při kráčení vpřed řečník stál na místě. Ostatní kráčeli vsedě a souhlasili.

Sem tam naklonil se ovšem některý sedící delegát k jinému sedícímu delegátovi a učinil faktickou poznámku potichu, že právě stojící mluvící je vůl. Jiný sedící delegát přikývl, že souhlasí, eventuálně označil stojícího mluvícího jiným označením v této vlastní a hned zanikající a nikterak nekrácející linii. To však narušilo původní linii v kráčení.

Ale ještě jiný obrovský smysl měl tento festival. Diskutovalo se s lidem a lid říkal nám filmařům/své připomínky.

Byl jsem na několika takových diskusích a opravdu je to poučná věc být členem takové delegace.

Po týdeníku delegace husím pochodem vyleze na pódium a je představena při-

tomnému lidu místním funkcionářem — předsedou — jednotlivě jeden za druhým. Předseda čte z nadiktovaných poznámek. Nadiktuje se mu například: Herec Hevrle z divadla ABC (ředitel Jan Werich), známý z filmu Slečna od vody. Předseda řekne: Tady je herec Havrdle z divadla Josefa Wericha a z filmu Slečna odvahy.

Každý delegát se lidu pokloní a je odměněn potleskem. Delegát obvykle při té příležitosti zaplácá si také. Proč se ve vši skromnosti neoslavít, když je příležitost. Vlastně tak trochu tleská také lidu za to, že tleská. Zkrátka, tleská se.

Pak jde film, s nímž ovšem přítomní herci nemají nic společného. Hrají v jiném a jinde promítaném filmu, kde jsou zase jiní herci hrající někde jinde v jiných filmech. Jiný lid plácá tam jiným delegátům a jiní delegáti plácají tam jinému lidu. Plácá se denně po celý festival.

Zatím co jde film, delegace jde na večeri a posílí se několika lahve. Po posílení jde se zpátky do biografu, vyleze znovu na pódium a ještě jednou všichni si zaplácají. Tentokrát usedne se však na připravené židle.

Jeden diskusi vede. Nejprve promluví o filmu právě promítaném a uvede, že tvůrci jsou si vědomi nedostatků. A že by tvůrci rádi slyšeli od přítomného lidu, jak se jim dílo jeví, co ano a co ne a vůbec o filmu. A vyzve přítomný lid, aby kladl otázky a činil připomínky.

Nikdo se neozve a to dodává lidu odvalu. Lid ale prozatím nechce diskutovat. A tu vedoucí diskuse rozebere film právě promítaný, vysvětlí, co autoři chtěli říci a proč řekli to, co chtěli říci, tak, jak to řekli a proč to neřekli jinak.

Potom obecnost je znovu vyzváno k diskusi. Diváci s rozpačitými úsměvy na nás civí a je ticho. Vedoucí diskuse řekne: Snad tento tvůrčí pracovník zde mohl by nám o filmu něco říci. A vyvolaný tvůrčí pracovník jme se rozebírat film, říká, jak se udělalo to a to v tomto filmu a prozradí i sem tam nějaký trik a švindl. Občas obecnost se zasměje. Lid poněkud se baví a zdá se, že ledy jsou prolomeny.

A tu vedoucí diskuse znovu vyzve přítomné k diskusi. Připomíná, že jsou zde i herci a mohou říci leccos o své práci.

Nikdo však zatím se nehlásí. I vyzve dalšího tvůrčího pracovníka, aby film rozebral, eventuálně vysvětlil, oč tvůrčí pracovníkům šlo a co tím chtěli tvůrčí pracovníci říci. Po vysvětlení vyzve plénium k diskusi. Pak vyzve k diskusi ženy, pak muže a potom plénium.

A tu zdvihne se paže. A muž zdvihnuvší paži dá se do diskuse. Prohlásí poněkud již rozvláčněji, že ve filmu se dosti dobře podařilo tvůrčím pracovníkům říci to, co říkali, že chtěli říci. Že děj filmu byl téměř totožný s dějem filmu vyprávěným tvůrčím pracovníkem a vedoucím diskuse. Že se děj filmu podařilo realizovat a že skutečně šlo do značné míry o to, o co šlo také tvůrčím pracovníkům. Nakonec řekne, že je rád, že může říci, že to, co se chtělo říci, se říci podařilo.

A již hlásí se další, který buď rozvláčněji nebo stručněji než předěchník prohlásí, že opravdu je tomu tak. Několik mužů i žen pokračuje pak v tom smyslu, že opravdu se do značné míry podařilo.

Kupodivu občas vyskytne se žena či muž, který diskutuje způsobem, jako by se s někým hádal a jako by někdo snad s ním nesouhlasil. Polemizuje s imaginárním nepřitelem i přes několikrát ujistění, že jeho názor je názorem obecným a že není třeba se rozčilovat. Jeho příspěvek snad kvůli uklidnění je prohlášen za zvlášť cenný a podnětný.

To opakuje se ovšem po každém diskusním příspěvku s menší či větší vervou. Vlastně všechno je podnětné a cenné. Rozumíme si náramně, přestože někteří snaží se s námi se hádat, tvrdíce totéž co my. My uklidňujeme takové temperamentní diskutéry tím, že je ujišťujeme, že mají pravdu, přesto hádají se tvrdíce, že opravdu pravdu mají.

Po několika takových různých diskusních příspěvcích vedoucí diskuse už zase vyzývá marně k diskusi. Dlouho nikdo se nehlásí a zdá se, že všechno bylo už řečeno. Vedoucí diskuse s úlevou šeptá nám ostatním delegátům: Já to ukončím. Samozřejmě, nemá to cenu, šeptáme mimo linii. Dosti kráčeli jsme již vpřed, myslíme si.

A tu zdvihne se paže. Starší muž řekne pro jistotu: Je to všechno pravda, ale co tak, soudruzi, zkusit zfilmovat něco zajímavého a zábavného. A pro jistotu dodá:

Něco, co by člověka poučilo a zároveň pobavilo.

Na to ale vedoucí diskuse prohlásí, že o to právě jde, že je to sice podnětný a cenný příspěvek, ale že Adenauer je jako Hitler a Hitler že vlastně klidně mohl se jmenovat Adenauer. Že hrozí nebezpečí a již nikdy že by nemělo dojít k vraždění dětí.

S tím ovšem nelze nesouhlasit a shromáždění myslí si jako jeden muž: opravdu, proč vraždit nevinné děti. A vůbec ať je mír, myslí si všichni, válčit je blbost. A tu vedoucí diskuse uklidní lid konstatováním, že většina lidí na světě nepřeje si válku. Je to dobrý, myslí si teď asi všichni, vida, většina válku si nepřeje.

A v biografu zavládne unavený optimismus. Přihlásí se muž, který se prve první přihlásil a poněkud rozvláčněji upozorní, že Adenauer nemá k Hitlerovi nikterak daleko a že je nutno dát si na něho pozor. Naštěstí, prohlásí na zakončení, většina válku si nepřeje. Vedoucí ještě prohlásí, že je nutno si ustavičně připomínat, že mimo Adenauera většina nepřeje si válku. A tu k diskusi nikdo už se nehlásí. Je jedna hodina po půlnoci a vedoucí chystá se k ukončení.

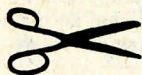
A náhle něco vjede do přítomného reži-

séra. Vezme si slovo a prohlásí nejinak než jako by celý večer snil a jako by spadl s měsíce, že naše kritika filmu nerozumí a že naštěstí děláme filmy pro lid a ne pro kritiku. Vedoucí diskuse, který je kritikem, pak řekne, že režiséři nechť se dít od kritiky poučit a často přistupují k filmové práci nedostatečně poučení. A vznikne hádka, při níž obecnstvo houfně opouští sál. Několik soudruhů tvrdě spí a ostatní rozpačitě koukají. Někteří dokonce tupě. Pak ještě opouštějí sál a ze třetiny, která zbyla, jeden se přihlásí. Řekne: Soudruzi, proč nejsou veselohry? Budou, odpovídají pracovníci. Loni nebyly, ani letos, ale budou. Chce ještě někdo něco? Nechce. Režisér ještě řekne, že kritici tomu moc nerozumí a kritik končí diskusi. Ještě jen uzavře. Byla cenná a podnětná. Dobrou noc a brzy nashledanou. A zaplácáme si už bez obecnstva. To budí spící a tito opouštějí kinematograf.

A na rozloučenou dostaneme koš s tolika lahvemi sektu, kolik je nás delegátů.

Pozdě v noci přijíždíme do Plzně. V hotelu na pokoji se nás několik sleze. Špunty lítají do stropu. Pokračujeme v diskusi až do rána.

Diskuse je nejen cenná, ale i podnětná. A hlavně, všichni souhlasíme.

... Z PLAMENE

HA FORISMY

Současné literární diskuse se podobají sporům o to, jakou barvu plachet by měl mít socialistický parník.

Tam, kde není nic k smíchu, je k smíchu všechno.

Kdo pracuje hlavou, má si před započítím díla na ni plivnout?

(V. K. Kocourek)

TO PIVO

Píseň z repertoáru Ljuby Hermanové

Hudba i text: Vladimír Vodička

Tempo di fox F Gmi C7

1. Můj Ignát ten měl pi-vo rád při pi-vu moh žvanit i
těch pár let změnil se svět, svět má-lo- kdy vra-cí se

Fmaj7 Bb Hdim F Gmi7

psát a Kondelík se na něj zpíval dí - val a zí - val
zpět však Kondelí - ci zůsta-li tu stá - le a ne - maj'

C7 F Bb G7 F

a zí - val a Ignát svoji písničku si zpí - val
na má - le ti ma - jí přehled žaludského krá - le

G G7 Emi G7 C7 Db7 C7 Refrén F Ami Dmi F

než - li za - čal psát: Ten kdo se na svět dí - vá jen
za - zpí - va - jí hned:

Ami Dmi F Gmi C7

skrze pě-nu pi-va od hloupých lidí bý - vá ve-le-ben a ctěn. Svět

Gmi7 C7 Gmi C7 Gmi7 C7 Gmi C7

jeví se mu snadný a ani trochu vadný vždy mívá důvod pádný bý - ti

F C7 F F9 F7 Bb

spo - ko - jen. Vždyť spívem jde všelhece at člověk chce či nechce to

F7 Bb Bbmaj7 Gmi Bb Dmi Dmi7 G7

pěna se nám v hlavě u - sa - dí. To se to pak ho-led-bá a

Ami C C H Bb A Db7 C7

na nic už se nedbá, my jsme muži spívem a nám to ne - va - dí. Vždyť

F Ami Dmi F Ami Dmi C7 F

my jsme Kon-de - lí - ci, my má - me vždy co ří - ci to pi-več-ko je

Dmi Cmi6 D7 Ami F7 D7 Gmi G#dim F Ami7

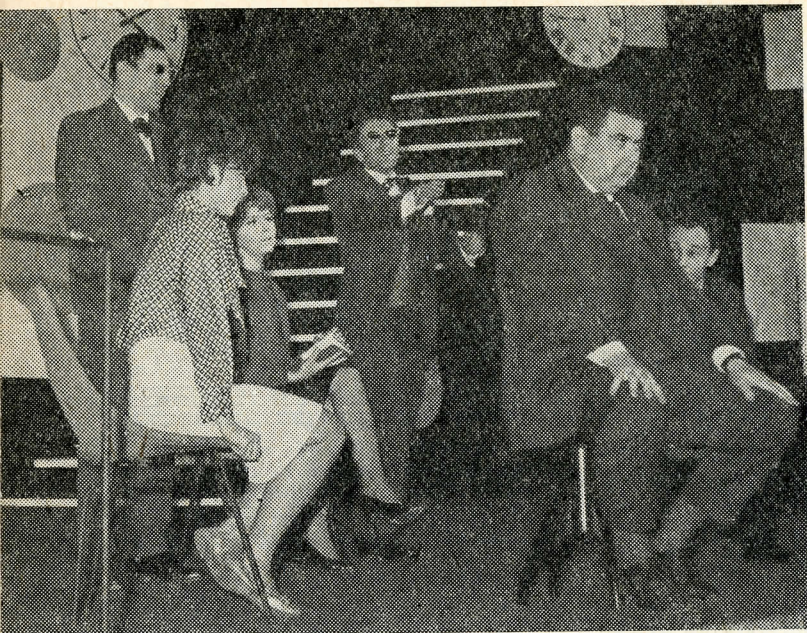
bo - ži dar, ta na-še pravda pivní kaž - dé - ho včas u -

D7 Gmi C7 1. F Gmi7 C7 2. F

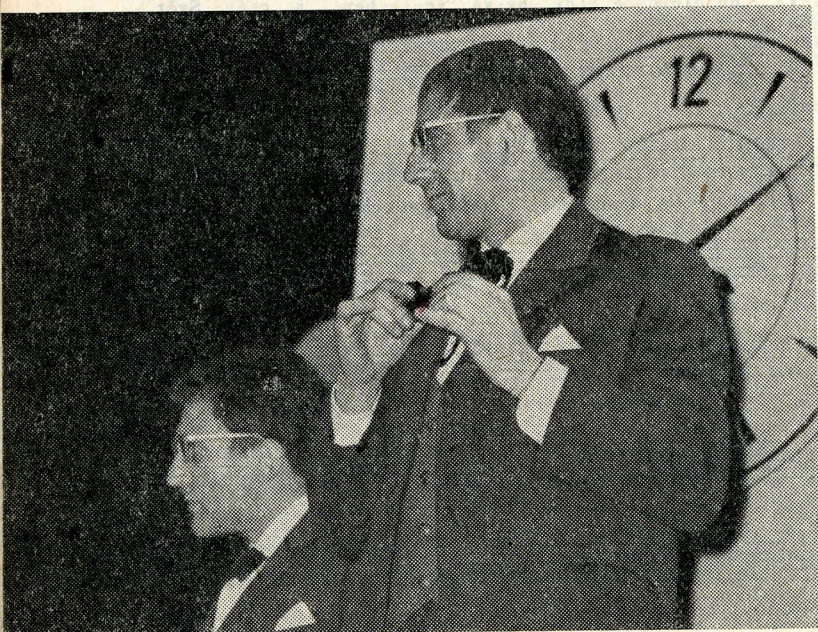
klidní a proto pi-vu zdar, zdar, zdar! 2. Za - zdar!

PARAVAN

AMPUTACE

AMPUTACE
je hra
J. Eismanna
a Z. Záplaty,
kterou v režii
F. Laurina
uvádí pražský
PARAVAN

Karel Major

Za tebou pláň

železo touhy
kříž
křižovatka
kam jsi odcházela

mrtvý se klene nad kameny

ztracena
více je
paměť

lásky pak vycházely
z vysněného žebra

co spala
předešel jí sen
loupit na příští

ona se prochází
po svém dně
hledajíc úpis
hořící tmy

A. M. Tábořská

Proč nemohu zpívat

Dnes nemohu zpívat;
někdo cizí mi buší na dveře.

Přichází potopa snů.

Dnes nemohu zpívat;
kolem jsou táhlé plíživé stíny.

Blíží se písečná spoušť.

Dnes nemohu zpívat;
potřebuji ústa k něčemu jinému.

Velké ticho nejsou jen housle.

Oldřich Sova

Satén a kvádr

Z faktických částic světla bolí oči
Hledá se clona
Lámou se paprsky
Propaguje se nevidomost

Jednou
(také jednou)
se zastřelo slunce saténem černým jako hrob

a uvolnila se tma
Nastala noc
s krví ostnatých drátů
v dýmě černohnědého moru
Žijící noc
s úly podzemních kasematů
v hoře nevypovratelného vzdoru

Stálá tma ničí
Proto život vzal lupu
sžehl černý satén
a uvolnil slunce
Tak přišel den
s úrodou revolučních polí
s roztočenými kolovrátky
Úmorný den
bez vánku nepouštěným do údolí
chytaným v horách do oprátky

Radostné mozoly zaslepeny světlem
vystavěly k jeho slávě mohutný trpytivý kvádr

Za kvádrem zase
mnohé pohltit stín
Iniciativu
v nesouladu kádrových vah
s konstrukcí osobnosti
Jiné cesty
v kolejších vyšlapaných drah
a v pyramidách kostí

Boří boří se kvádr aby se uvolnila cesta
Jenomže kvádr
nežhne
tak rychle jako satén

Rudolf Závodný

Klukovské jaro

Deset let
skomíral v naší ulici
ten sklerotický potok

V albu mých klukovských jar
je taky obrázek mouchy
sluncem oživlé
a zašlápnuté MNOU

Byla tu ještě prudká žádost
vztahující se
na OHROMNOU LOKOMOTIVU

Běhal jsem po pražcích
když začínalo kvést
podél cest

I jinak
jsem na jaro
čím dál
tím kratší.

Vážený čtenáři.

Spolehlivou dodávku tohoto časopisu vám zaručuje jen předplatné. Odpadnou vám starosti s obstaráváním jednotlivých čísel. Časopis vám bude pravidelně doručovat Poštovní novinová služba.

Předplatné cenu časopisu nezvyšuje.

Pro usnadnění připojujeme formulář objednávky. Po vyplnění vhodte tento lístek do poštovní schránky. Touto cestou můžete si objednat i druhý náš časopis, Amatérskou scénu.

Redakce

repertoár malé scény

Ročník II, listopad 1964 — Vydává ministerstvo školství a kultury: v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46 — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek, Jaroslav Vedral — Redakční kruh: Jiří Bílý, Lubomír Dorůžka, Pavel Fiala, Vladimír Fux, Miloš Hercík, Jiří Chlábec, Vladimír Justl, Miroslav Kovářik, Vladislav Stanovský, Josef Škvorecký, Ivan Verner, Jan Votruba, Ivan Vyskočil — Grafická úprava Miloslav Fulín — Adresa redakce: Praha 1, Vinohradská 3; telefon 221054 — Tiskne Knihtisk, n. p., provozovna 2, Praha 2, Slezská 13 — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel; objednávky do zahraničí vyřizuje PNS, ústřední expedice tisku, odd. vývozu tisku, Praha 1, Jindřišská ul. 14 — Vychází jednou měsíčně, cena jednotlivého výtisku 2,50 Kčs. Toto číslo mělo redakční uzávěrku 12. října. F-14*42043

© Nakladatelství Orbis, n. p., 1964

Milan Neděla

OBJEDNÁVKA

Poštovné
zaplatí
příjemce

Dodávejte počínaje č.

časopis

na adresu:

okres

podpis

PNS-Ů,
propagační
oddělení

Jindřišská 14,
PRAHA 1

POTOPA

Píseň z repertoáru Ljuby Hermanové

Hudba: Vladimír Vodička / Text: Pavel Kopta

Tempo di foxtrot

D *A+* *D*

1. Te-če vo-da se stro-se stro-se stro- pu. Zvo-la-la jsem.
 2. Tohle nikdo ne-če- ne-če- ne - če - kal. Vo- da by-tem.
 3. Vo-da sa-há ke spí- ke spí- ke spí- ži. Sestra z to-ho
 4. Če-ka- li jsme ho-di- ho-di- ho - di - nu. než od-vez-li

Emi6 *A9* *A7* *A9*

Sestro zas-tav po - to - pu. Sestra hr-nec u-cho- u-cho-
 te-če te -če te - če dál. Sestra vztekla za- sy- za- sy-
 ne-spí, z o-kna vy - hlí- ží. Vo-da sa- há ke stře-ke stře-
 lo-dí na- ši ro - di - nu. Dnes má sestra vzpomí- vzpomí-

A7 *Adim* *A7* *F#mi7* *Emi7* *A9* *D* *A7*

u - cho - pí a u-trh- ne u-cho dřív než po - cho-
 za - sy - čí. Ja-ký-pak maj' a- si čis- lo ha - si-
 ke stře- še. Pravím ke své sestře, ať se u - če-
 vzpo - mí - ná, jak mi v bez-vě- do- mí snes-li z ko - mí-

A7 *D7* *G* *G#dim* *D* *H7*

pí, že nám te - če vo-da se stro - pu a že
 či? Te- če vo - da se stro sestro - pu za-pla-
 še. U- de - fi - la na-še ho- di - na, u- to-
 na. Dí- ky o - né ar-še No- e - ma vznikla

Emi7 *A7* *1.2.3 D6* *E^b6* *D6* *E^b6*

má - me v by-tě po- to- pu.
 ví náš byt a E- vro- pu.
 pí se ce - lá ro- di- na.
 ta - to na - še po- e -

4. D6 *E^b6* *D* *E^b6* *D* *E^b6* *E^b9* *D*

ma.

© PANTON, Praha-Bratislava

Právo k provozování v časopise uveřejněných textů zadává jediné Čs. divadelní a literární
 jednateinství (Dilla), Praha 2 — Nové Město, Vyšehradská 28; autorská práva autorů hudeb-
 ních skladeb chrání Ochranný svaz autorský (OSA), Praha 6 — Bubeneč, Čs. armády 20

MILAN NEDĚLA, HEREC A ZPĚVÁK DIVADLA PARAVAN